

Strategische sociale rapportering 2013

Aanvullende vragenlijst

België

30/04/2013

Inhoudsopgave

1. Met welke uitdagingen wordt uw land geconfronteerd op het vlak van de bevoegdheidsdomeinen van de sociale OMC?	3
1.1 Uitdagingen in functie van de drie luiken van de Sociale OMC.....	3
1.1.1 Sociale inclusie.....	3
1.1.2 Pensioenen.....	4
1.1.3 Gezondheidszorg en lange termijn zorg.....	4
1.2 Transversale uitdagingen.....	5
1.2.1 Uitvoering van de zesde staatshervorming	5
1.2.2 Actief Ouder Worden en Solidariteit tussen de Generaties	5
2. Welke hervormingen (wetgevende of andere) heeft uw land in 2013 ondernomen of zal het ondernemen om de voormelde uitdagingen aan te pakken?.....	7
2.1 Sociale Inclusie.....	7
2.1.1 Algemeen beleid	7
2.1.2 Specifiek thema: sociale inclusie van personen met een handicap.....	10
2.2 Pensioenen	12
2.3 Gezondheidszorg	14
2.4 Lange termijn zorg.....	15
<u>Bijlage (in het Engels)</u>	
Analysis of the social context and the progress towards the social objectives and the priorities of the National Reform Programme and the National Social Report.....	17

1. Met welke uitdagingen wordt uw land geconfronteerd op het vlak van de bevoegdheidsdomeinen van de sociale OMC?

De werkgroep indicatoren Europa 2020 / Sociale OMC, waaraan diverse gouvernementele en niet gouvernementele stakeholders deelnemen, maakt elk jaar een analyse van de sociale situatie en de uitdagingen voor België op het domein dat bestreken wordt door de Sociale OMC. De volledige analyse 2013 is opgenomen in bijlage. Hier volgt een korte synthese, aangevuld met bijkomende elementen.

De sociale impact van de crisis is in België, anders dan in een aantal andere EU lidstaten, tot zover de gegevens strekken, relatief beperkt gebleven. Het risico op armoede of sociale uitsluiting (AROE) neemt op basis van de EU-SILC enquête licht toe, maar deze toename is zeer beperkt. Ook de onderliggende indicatoren van de Europa 2020 doelstelling blijven relatief stabiel, met uitzondering van de zeer lage werkintensiteit die een gestage toename vertoont sinds 2007. Het armoederisico is enkel tussen de laatste twee beschikbare jaren, 2010-2011, licht gestegen. Bij dit globale beeld van relatieve stabiliteit moeten echter twee belangrijke kanttekeningen worden gemaakt.

Ten eerste houdt deze globale stabiliteit in dat er ook geen evolutie in de richting van de Europa 2020 doelstelling plaatsvindt. Sinds het begin van de crisis zijn de sociale uitgaven, uitgedrukt in procent van het BBP, gestegen. Ze hebben daarmee de sociale gevolgen van de crisis beperkt en ze hebben de rol van automatische stabilisator gespeeld voor de economie. Het is evenwel duidelijk dat de huidige budgettaire en economische context het behalen van de doelstelling sterk bemoeilijkt.

Ten tweede toont de analyse van bijkomende indicatoren en hun opsplitsingen aan dat er onder de globale stabiliteit blijkbaar wel een aantal, in bepaalde opzichten tegenstrijdige, verschuivingen plaatsvinden. Het komt er op neer dat de afgelopen jaren (reeds voor de aanvang van de Europa2020 strategie) de situatie van ouderen verbeterde, terwijl de situatie van kinderen verslechterde

1.1 Uitdagingen in functie van de drie luiken van de Sociale OMC

1.1.1 Sociale inclusie

De prioriteiten zoals deze in het Nationaal Hervormingsprogramma en het Nationaal Sociaal Rapport 2012 werden bepaald reflecteren belangrijke uitdagingen, zoals deze uit een analyse van de sociale indicatoren naar voor komen.

Op het snijpunt van sociale bescherming en toeleiding naar de arbeidsmarkt is het hoge, en gestegen, percentage personen in een huishouden met een zeer lage werkintensiteit, samen met het hoge, en eveneens toegenomen, armoederisico van deze categorie een zeer belangrijke uitdaging. De hoogte van de sociale uitkeringen en de toegang tot en integratie op de arbeidsmarkt van specifieke groepen zijn hierbij belangrijke parameters.

De analyse van de evolutie van de sociale situatie ondersteunt ook verder het belang van een beleid gericht op de leefomstandigheden van kinderen. Diverse indicatoren geven aan dat het risico op armoede of sociale uitsluiting van kinderen verder (licht) is toegenomen. Tegelijkertijd zijn er hardnekkige structurele ongelijkheden naar

sociale afkomst van kinderen, o.a. op het vlak van onderwijs, gezondheidsgedrag, enz.

De zeer hoge armoederisico's van alleenstaande ouders en personen met een niet EU-27 nationaliteit vormen een bijkomend specifiek aandachtspunt. De zwakke arbeidsmarktpositie, en wat de laatst vermelde categorie betreft de licht dalende werkzaamheidsgraad, rechtvaardigen eveneens een specifieke beleidsfocus.

Op het vlak van de woonsituatie geven de indicatoren aan dat de toename van het aantal personen in een situatie van armoede en/of sociale uitsluiting zich voornamelijk in de huursector voordoet. Tegelijkertijd wijst de EU-SILC enquête op een hoge woonkost voor personen onder de armoedegrens. In de mate dat een laag inkomen en hoge woonkosten samenvallen bij dezelfde bevolkingscategorieën en dezelfde personen, leidt dit ongetwijfeld tot moeilijke leefomstandigheden.

1.1.2 Pensioenen

Eén van de meest opvallende evoluties van de laatste jaren is de daling van het armoederisico voor ouderen, alhoewel deze daling zich het laatste jaar niet verder heeft doorgezet. Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat het armoederisico voor ouderen ondanks de daling, naar EU-normen nog steeds hoog is, en globaal hoger dan voor de andere grote leeftijdscategorieën.

Niettegenstaande de positieve evolutie van het armoederisico wijzen diverse indicatoren erop dat de pensioenen, gemiddeld en in internationaal vergelijkend opzicht, niet hoog zijn.

Inzake de budgettaire houdbaarheid van de pensioenen raamt de Studiecommissie voor de vergrijzing (2012) de meerkosten op het vlak van pensioenen op 0,9% van het BBP in de periode 2011-2017 en op 4,6% voor de periode 2011-2060. De globale meerkosten van de vergrijzing worden geraamd op 1,4% van het BBP voor de periode 2011-2017 en op 6,1% van het BBP voor de periode 2011-2060. Ten opzichte van vorige schattingen houden deze cijfers een bijstelling naar boven in.

De werkzaamheidsgraad van oudere werknemers is de afgelopen jaren blijven toenemen, maar hij blijft in EU27 context relatief laag.

1.1.3 Gezondheidszorg en lange termijn zorg

Op het vlak van gezondheidszorg en lange termijn zorg zijn er weinig indicatoren beschikbaar om de evolutie vast te stellen op een aantal cruciale parameters, bijvoorbeeld toegankelijkheid van de gezondheidszorg. Wel kunnen belangrijke sociale ongelijkheden worden vastgesteld op het vlak van gezondheid en gezondheidszorg, welke uiteindelijk ook tot uiting komen in belangrijke verschillen op het vlak van de levensverwachting en de gezonde levensverwachting.

Het Belgische gezondheidszorgsysteem krijgt in de Eurobarometer-enquête bij de bevolking de hoogste tevredenheidsscore in Europa. Het behaalt in internationale studies ook goede scores voor wat betreft de gelijkheid van de toegang tot de zorg. Toch blijft het tegengaan van gezondheidsongelijkheden en de verbetering van de toegankelijkheid van de gezondheidszorg een belangrijke bekommernis. Om deze reden wordt een beleid gevoerd dat de kwaliteit, duurzaamheid en toegankelijkheid voortdurend tracht te verbeteren. België wil in de nabije toekomst:

- Verder investeren in preventie en het beperken van gezondheidsongelijkheden;
- Systematisch gebruik maken van evaluatiemethodes en kost-effectieve procedures om evidence-based gezondheidsdienstverlening te promoten;
- Geïntegreerde zorgmodellen bevorderen voor mensen met chronische aandoeningen;
- Adequate betalingsregelingen invoeren;
- Een actief beleid ontwikkelen inzake personeelsvoorziening voor de sector.

In het kader van een permanente opvolging van de performantie van het Belgische gezondheidssysteem, werd op 25 januari 2013 een tweede rapport gepubliceerd door het Federaal Kenniscentrum van de Gezondheidszorg (KCE). Dit kan geraadpleegd worden op:

<https://kce.fgov.be/publication/report/performance-of-the-belgian-health-system-report-2012>

1.2 Transversale uitdagingen

1.2.1 Uitvoering van de zesde staatshervorming

Zoals aangegeven in het Belgisch Nationaal Sociaal Rapport 2012 bevat het regeerakkoord van de huidige federale regering een belangrijke sectie met betrekking tot de hervorming van de staat. Een aanzienlijke overdracht van bevoegdheden van de federale overheid naar de deelentiteiten, die ook een belangrijk impact zal hebben inzake sociaal beleid, wordt momenteel voorbereid. De veranderingen hebben betrekking op het arbeidsmarktbeleid (en in het bijzonder de monitoring van de beschikbaarheid van de werklozen, het doelgroepenbeleid en beroepsbegeleiding), de gezondheidszorg en de hulp aan personen (ondersteuning van personen met een handicap, ziekenhuisbeleid, ouderenbeleid, lange termijn zorg, geestelijke gezondheidszorg, preventiebeleid en de organisatie van de primaire gezondheidszorg) en kinderbijslag. Het is de bedoeling de bevoegdheden van de Gewesten en de Gemeenschappen te homogeniseren, waardoor een efficiënter beleid zal kunnen worden gevoerd. Zorgen voor de nodige coördinatie tussen de federale staat, die belangrijke bevoegdheden behoudt op het vlak van het sociaal beleid (sociale zekerheid, sociale bijstand, personenbelasting, ...), en de deelgebieden wordt een belangrijke uitdaging.

1.2.2 Actief ouder worden en solidariteit tussen de generaties

In het kader van het Europees Jaar voor Actief Ouder Worden en Solidariteit tussen de Generaties werd in 2012 een participatief proces opgezet met een brede waaier van gouvernementele en niet gouvernementele stakeholders (over beleidsniveaus en beleidssectoren heen). Een beschrijving van het proces ter voorbereiding van het jaar is te vinden in het uitgebreide werkprogramma:

<http://europa.eu/ey2012/BlobServlet?docId=7299&langId=en>

Eén onderdeel van het Jaar was een reflectieproces waarbij samen met stakeholders werd nagedacht over vier kernthema's die in juni 2012 werden vastgelegd door de stuurgroep van het Jaar: de arbeidsdimensie (langer werken), de gezondheidsdimensie (preventie van ziekte en afhankelijkheid, autonoom leven, aangepaste zorg), de welvaarts-/inkomensdimensie (waaronder pensioenen) en de

dimensie participatie in het beleid. In de loop van september 2012 werden drie hearings georganiseerd, respectievelijk over gezondheid (4/10/2012), welvaartspositie (11/10/2012) en werk (19/10/2012). Telkens namen een 25 tal mensen, academici, vertegenwoordigers van stakeholders (overheden, sociale partners, mutualiteiten, ngo's...), strategische partners in het Jaar actief deel. Thematische experts ondersteunden de sessies en bereidden een verslag en een discussiepaper voor, gebaseerd op hun eigen expertise en de ontvangen input. Voor wat participatie in het beleid betreft werd de input voor de discussie voorbereid door de regionale ouderenraden op basis van hun concrete ervaringen (wat werkt en wat werkt niet). De papers werden gebruikt voor de ondersteuning van discussie in parallelle werkgroepen op de slotconferentie van het Europees Jaar in België.

De slotconferentie, die doorging op 27 november 2012 werd bijgewoond door meer dan tweehonderd mensen. Deelnemers gingen in vier werkgroepen (sessie over participatie in plenaire vergadering) de discussie aan over de wat de belangrijkste uitdagingen zijn en hoe die best kunnen worden aangepakt. De eindrapporten moeten de beleidsontwikkeling op het vlak van Actief Ouder Worden en Solidariteit tussen de Generaties ondersteunen. Heel het proces is uitgebreid gedocumenteerd: papers en verslagen zijn beschikbaar op de website van het Europees Jaar in België:

<http://www.beactive2012.be/nl/initiatieven/slotconferentie-europees-jaar-actief-ouder-woorden-en-solidariteit-tussen-de-generaties->

2. Welke hervormingen (wetgevende of andere) heeft uw land in 2013 ondernomen of zal het ondernemen om de voormelde uitdagingen aan te pakken?

2.1 Sociale inclusie

2.1.1 Algemeen beleid

De leidraad bij deze vragenlijst suggereert om specifiek te focussen op maatregelen met betrekking tot uitkeringen en diensten die in het bijzonder te maken hebben met actieve inclusie, de bestrijding van kinderarmoede en het verbeteren van de kansen die kinderen krijgen, thuisloosheid en huisvestingsuitsluiting. Maatregelen met betrekking tot deze drie thema's worden vermeld in het NRP 2013 van België, aangezien het precies deze drie strategische prioriteiten zijn die België voorop gesteld heeft met het oog op het bereiken van zijn nationale Europa 2020-doelstelling inzake armoede en sociale uitsluiting: de bevolking met een risico voor armoede of sociale uitsluiting verminderen met minstens 380.000 mensen. Zie deel 4.5 van het NHP. Meer informatie over de maatregelen die de Gewesten en de Gemeenschappen hebben genomen in deze domeinen is te vinden in hun respectieve hervormingsprogramma's, die zijn opgenomen in bijlagen 4-7 van het NHP.

Aanvullend hierbij kunnen volgende maatregelen ten aanzien van bepaalde groepen met hoog risico op armoede zoals geïdentificeerd in het landenprofiel voor België (SPPM), met name migranten en etnische minderheden en alleenstaande ouders, vermeld worden.

Integratie van migranten en in het bijzonder niet-EU-ingezetenen en de Roma

Het in 2012 afgeronde onderzoek naar de activiteiten van de Belgische OCMW's ter bevordering van de integratie van migranten toont aan dat het integratiebeleid dat de OCMW's ontwikkelden zeer gediversifieerd is. De OCMW's namen initiatieven op het domein van adequate inkomenssteun, tewerkstelling en sociale activering, onderwijs en opleiding met een sterke nadruk op taalverwerving, socio-culturele participatie, gezinsondersteuning, rechtsbijstand en materiële steun.

Het nieuwe digitale uitwisselingsplatform "Mediprima" heeft tot doel de behandeling van de medische hulp die door de OCMW's wordt toegekend aan behoeftige personen, waaronder personen die zonder wettelijk verblijfsstatuut in België verblijven, te vereenvoudigen, te rationaliseren en te verbeteren.

In uitvoering van de Nationale Strategie voor de Integratie van de Roma zullen de ESF-projecten "Romabemiddelaars" verdergezet worden, en zal België opnieuw deelnemen aan het ROMED-programma van de Raad van Europa om bemiddelaars op te leiden. Verder zullen de mogelijkheden onderzocht worden om gegevens over de verschillende doelgroepen (ook Roma) die een beroep doen op het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) te registreren.

Vlaanderen heeft een geïntegreerd actieplan opgesteld om de gevolgen van de instroom van Midden – en Oost-Europese (MOE) migranten in de steden op te vangen. Hiermee wil de voltallige Vlaamse regering, de MOE-migrant, en in het bijzonder de

Roma, activeren om hun rechten uit te oefenen en hun verplichtingen na te komen. Het actieplan is inclusief. Elk beleidsdomein neemt verantwoordelijkheid. Zo zijn maatregelen genomen op het domein van onderwijs, huisvesting, inburgering, welzijn, werk en internationale samenwerking. Het actieplan is ook expliciet. Het richt zich tot een welbepaalde groep instromers: Midden – en Oost-Europese migranten. Een van de heel concrete acties is het project 'de buurtstewards'. In de steden waar de meeste Roma verblijven zullen buurtstewards ingezet worden in die wijken waar het samenleven het felst onder druk staat. In het mediabeleid werd een oproep gelanceerd tot het indienen van projectvoorstellen ter bevordering van diversiteit binnen de mediasector. Diversiteit betekent behalve aandacht voor etnisch-culturele minderheden ook aandacht voor gender, seksuele identiteit, handicap, leeftijd en sociaaleconomische status (armoede). Deze oproep heeft tot doel de mediasector te wijzen op zijn verantwoordelijkheid om te werken aan meer diversiteit op de werkvloer, in het aanbod en in het bereik. In totaal werden elf projecten ondersteund. In het **Brussels Gewest** is het "Anti-discriminatie- en diversiteitsplan" in uitvoering. In **Wallonië**, zijn de middelen die worden besteed aan de integratie van personen van vreemde afkomst verhoogd en versterkt dankzij het Marshallplan (7.730.000 euro in 2013). De samenwerking met het Bemiddelingscentrum voor rondtrekkende bevolkingsgroepen en Roma (Centre de médiation des Gens du voyage et des Roms) en de Waalse gemeenten zal in 2013 versterkt worden, om het onthaal van de rondtrekkende bevolkingsgroepen (Gens du voyage) te verbeteren.

Alleenstaande ouders

Er wordt nagegaan op welke manier er een structurele oplossing kan worden gevonden voor ouders die in co-ouderschap verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kinderen en het recht op maatschappelijke integratie genieten onder de vorm van een leefloon. Nu moeten zij, telkens hun gezinssituatie verandert, dit melden aan het OCMW om het bedrag van het leefloon dat correspondeert aan hun gezinssituatie (alleenstaande/gezinshoofd) te ontvangen.

In **Vlaanderen** vormt de ondersteuning van alleenstaande ouders een centraal aandachtspunt, onder meer in de acties die ondernomen worden in het kader van kinderarmoedebestrijding met een focus op kinderen tot en met 3 jaar en hun gezin. In het **Brussels Gewest** werd een werkgroep opgericht met specifieke aandacht voor eenoudergezinnen. Door middel van een vier jaar durende studie onderzoekt de groep de problemen via ontmoetingsmomenten waaraan onder meer ook eenoudergezinnen deelnemen. Dat moet leiden tot aanbevelingen. De werkgroep zet haar activiteiten verder in 2013. In **Wallonië** werden er 11 "Espaces Rencontres" opgericht om ouders te ondersteunen.

Ontwikkelingen met betrekking tot de armoedebestrijdingsplannen en de participatie van stakeholders

In het NSR 2012 werd aangegeven dat de Interministeriële Conferentie (IMC) Integratie in de Samenleving, die de ministers bevoegd voor maatschappelijke integratie en armoedebestrijding van alle beleidsniveaus samenbrengt, in de loop van 2011 geïntensifieerd werd door de opstart van thematische werkgroepen. In 2013 worden de werkzaamheden van deze werkgroepen verdergezet, met focus op onder meer dakloosheid, kinderarmoede en schuldenoverlast.

Op interfederaal niveau bereidt het Steunpunt Armoedebestrijding in de dialooggroepen zijn volgende tweejaarlijks verslag voor dat aanbevelingen zal

bevatten voor het beleid. De publicatie van het volgende tweejaarlijks verslag is voorzien in december 2013. Het thema is de effectiviteit van het recht op sociale bescherming. Er wordt onder andere aandacht besteed aan tewerkstelling, gezondheid, pensioenen en kinderbijslag.

De interfederale armoedebarmometer volgt aan de hand van een aantal zorgvuldig geselecteerde indicatoren de armoedecijfers op. Een geactualiseerde en dynamische versie werd in april 2013 gelanceerd.

Om de betrokkenheid van alle stakeholders bij de opmaak van het NHP en NSR te garanderen vond op 28 maart 2013 een Open Dag van het Belgisch Platform tegen Armoede en Sociale Uitsluiting EU2020 plaats. Ongeveer 150 deelnemers, die een grote verscheidenheid van stakeholders vertegenwoordigden, kwamen samen om te discussiëren over de vooruitgang die geboekt werd in de strijd tegen de armoede. Een aantal aanbevelingen werden geformuleerd op het gebied van adequate inkomenssteun, de strijd tegen dakloosheid en kinderarmoede, sociale activering en de indicatoren.

Het tweede Federale Plan Armoedebestrijding werd in september 2012 voorgesteld aan de ministerraad. Het bevat acties van alle regeringsleden en is gestructureerd rond zes strategische doelstellingen (de sociale bescherming van de bevolking verzekeren, het terugdringen van de kinderarmoede, de toegang tot werk versterken door sociale en professionele activering, strijden tegen dakloosheid en slechte huisvesting, het recht op gezondheid waarborgen, overheidsdiensten die voor iedereen toegankelijk zijn). Het plan moet bijdragen tot het behalen van de Europese armoededoelstelling. Een eerste opvolging, die in april 2013 voorgelegd werd aan de ministerraad, toont aan dat bijna 16 % van de acties uitgevoerd is en dat bijna 69 % in uitvoering is.

Bij de bijsturing van het **Vlaams Actieplan Armoedebestrijding** in 2012 werden een aantal prioritaire thema's en acties naar voor geschoven, in overleg met het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord nemen en middenveldactoren. Het betreft onder meer een focus op kinderarmoedebestrijding, de ontwikkeling van een armoedetoets, werken aan automatische rechtentoekenning, de invoering van een Vlaamse vrijetijdskaart en de realisatie van een substantiële automatische huursubsidie voor mensen die lang op de wachtlijst voor een sociale woning staan. Midden april 2013 werd de Armoedemonitor 2013 gepubliceerd. De monitor wordt jaarlijks opgemaakt ter ondersteuning van het Vlaamse armoedebeleid. De bedoeling is om op een bevattelijke en overzichtelijke manier de armoedesituatie en -evolutie in Vlaanderen in kaart te brengen en op te volgen. Waar mogelijk wordt de Vlaamse armoedesituatie vergeleken met de situatie in de 27 lidstaten van de Europese Unie.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt om de twee jaar een armoederapport gepubliceerd. In het rapport over de armoedetoestand in 2012 werd de klemtoon gelegd op de bijzondere problematiek van de jongvolwassenen. Zij worden immers zwaar getroffen door armoede, zijn vaak laaggeschoold en vinden moeilijk werk. De 4 Brusselse regeringen hebben samen een actieplan 2012-2013 voor armoedebestrijding opgemaakt, dat maatregelen bevat om de overgang naar de meerderjarigheid vlot te laten verlopen. In het plan zijn 5 thema's uitgewerkt: de verbetering van de kennis over de armoede bij jongvolwassenen, de uitwerking van beleidsmaatregelen gericht op jongvolwassenen, de ontwikkeling van een coherente aanpak van de overgang van de adolescentie naar de volwassenheid, bijzondere

aandacht voor de kwetsbaarste jongvolwassenen en de goedkeuring van beleidsmaatregelen gericht op het toenemende aantal jongeren en hun specifieke behoeften.

Op lokaal niveau hebben de gemeenten die meewerken aan het Plan voor sociale cohesie van de **Waalse** steden en gemeenten 2009-2013 samen actieplannen uitgewerkt. Het plan is gebaseerd op de toegang tot de fundamentele rechten als indicator, die moet toelaten het niveau van sociale cohesie van de gemeente te meten en het bedrag te bepalen van de aan het plan toegewezen subsidie, en op een diagnose van de sociale cohesie. De evaluatie en de meting van de impact de plannen is bezig, met het oog op de opmaak van het volgende Plan voor sociale cohesie 2014-2019. 195 gemeenten zijn ingegaan op de oproep om mee te doen aan het Plan voor sociale cohesie 2014-2019. Dat zijn er 48 meer dan bij het vorige plan. In het kader van het project 'Naar een Wallonië zonder armoede tegen 2025', ondersteunt de regering het Waals armoedebestrijdingsnetwerk, met het oog op het stimuleren en structureren van de actieve participatie van de bevolkingsgroepen die in armoede leven.

2.1.2 Specifiek thema: sociale inclusie van personen met een handicap

Op 2 juli 2009 heeft België het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Personen met een Handicap (UNCRPD) geratificeerd. Het UNCRPD houdt een paradigmaverschuiving in, waarbij het medisch model verlaten wordt en vertrokken wordt van een mensenrechtenmodel. Het uitgangspunt van het beleid rond handicap is voortaan "handistreaming", waarbij in alle beleidsdomeinen rekening gehouden wordt met de dimensie "handicap"¹.

Om de rechten en vrijheden van personen met een handicap sterker te waarborgen, werd een artikel ingevoegd in de Belgische Grondwet, dat stelt: "Iedere persoon met een handicap heeft, afhankelijk van de aard en de ernst van zijn handicap, recht op maatregelen die hem zelfstandigheid en culturele, maatschappelijke en professionele integratie waarborgen.

"Om verder de inachtnaam van de dimensie "handicap" bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid te versterken, werd bij alle federale overheidsinstanties en bij de beleidscellen van alle federale Ministers en Staatssecretarissen een contactpunt "handicap" ingesteld².

De personen met een handicap worden, via de adviesraden die hen vertegenwoordigen, eveneens op structurele wijze geraadpleegd bij de uitwerking van de beleidsmaatregelen en reglementeringen die op hen betrekking hebben.

Ook in de gemeenschappen en gewesten vormt het UNCRPD de leidraad voor het beleid. Zo is er in Vlaanderen een "Doelstellingenkader Handicap" vastgelegd en zijn actieplannen in alle Vlaamse beleidsdomeinen geformuleerd in het kader van het Gelijke Kansenbeleid via de toepassing van de open coördinatiemethode³. In Wallonië is er het "Plan global Egalité"⁴. "DG Inklusiv 2025", het actieplan van de Duitstalige Gemeenschap is in voorbereiding.

¹ <http://www.socialsecurity.fgov.be/docs/uncrpd/UNCRPD%20-%20Rapport%20BE%20FR.PDF>

² <http://socialsecurity.fgov.be/docs/fr/publicaties/uncrpd/uncrpd-rapport-2013-1-fr.pdf.pdf>

³ <http://www.gelijkekansen.be/Portals/GelijkeKansen/OCM/ocm-actieplan-handicap-8.pdf>

⁴ <http://gouvernement.wallonie.be/premier-suivi-du-plan-global-wallon-d-egalit-des-chances>

Enkele concrete maatregelen

Op het **federale niveau** werd een nieuw beschermingsstatuut voor meerderjarige wilsonbekwame personen ingevoerd, dat de verschillende bestaande statuten vereenvoudigt en wilsonbekwame personen een betere bescherming geeft. Het laat de vrederechter toe om op maat van de wilsonbekwame persoon de passende bescherming uit te werken.

In 2013 pakt **Vlaanderen** uit met een grote beeldvormingscampagne die volledig vanuit het gelijke rechten paradigma bedacht werd. Ze zet in op drie onderliggende boodschappen: streven naar volwaardige participatie, gelijke rechten als uitgangspunt en 'niets over ons, zonder ons'. Vlaanderen zet ook in op zorgvernieuwing en neemt maatregelen om werk te maken van een vraag gestuurd beleid door gepaste ondersteuning voor personen met een beperking op basis van vraagverduidelijking te voorzien en niet direct over te gaan tot gespecialiseerde zorg vanuit de gehandicaptensector. Vb. de Diensten Ondersteuningsplannen (DOP's).

Op 14 juni 2012 keurden de **Waalse regering en het Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées** hun strategisch plan inzake handicap voor de periode 2012-2017 goed⁵. Dat plan werd vertaald in meer dan 600 concrete acties die verband houden met het UNCRPD. De markantste artikelen van het UNCRPD die in dit plan werden geïntegreerd, zijn: art. 5 (discriminatie), art. 8 (sensibilisering), art. 9 (toegankelijkheid), art. 19 (autonomie en inclusie), art. 21 (meningsuiting, informatie), art. 27 (werk) dat nauw samenhangt met art. 7 (kinderen) en art. 24 (onderwijs), art. 29 (openbaar leven) en art. 30 (cultuur).

Het project "DG Inclusiv" van de **Duitstalige Gemeenschap** is een sensibilisering door mensen met een handicap die zich richt tot private (verenigingen, ondernemingen,...) en publieke instellingen (overheidsdiensten, beleidsmakers, adviesorganen...) maar ook tot privé personen. Het project legt het UNCRPD en de leefwereld van personen met een handicap uit, geeft aanbevelingen rond de bijzondere aanpassingen voor de communicatie met en de toegankelijkheid voor personen met een handicap en laat de deelnemers deze door oefeningen ook zelf beleven. De hieruit voortvloeiende aanbevelingen en projecten zullen deel uitmaken van het actieplan.

⁵ http://www.awiph.be/AWIPH/missions_fonctionnement/contrat_gestion/contrat+gestion.html

2.2 Pensioenen

De recente maatregelen, relevant voor de landen specifieke aanbeveling inzake de houdbaarheid van de pensioenen gericht aan België, werden beschreven in het NHP 2013 en in de self reporting table voorbereid met het oog op de country review van de aanbeveling (SPC 17 april 2013). Andere maatregelen worden kort vermeld in sectie 4.5 (sociale inclusie) van het NHP 2013.

Enkele van de meest recente maatregelen

- De systemen van de pensioenbonus (werknemers en zelfstandigen), geïntroduceerd in 2007 en van het leeftijdscomplement (ambtenaren), geïntroduceerd in 2001, als stimulans om de loopbaan te verlengen en de vervroegde pensionering af te remmen, werden na een evaluatie verscherpt. Zo werden de leeftijdsvoorwaarden in overeenstemming gebracht met de verhoging van de minimumleeftijd voor het vervroegd ouderdomspensioen en werden de bonusbedragen progressief gemaakt. De wijzigingen zijn van kracht vanaf 1 januari 2014.

- In haar regeerakkoord heeft deze regering afgesproken dat de pensioenen van de zelfstandigen en van de loontrekkenden in het kader van de welvaartsenveloppe 2013-2014 zullen worden opgewaardeerd. Er werd aan de sociale partners gevraagd om hierover advies uit te brengen, met bijzondere aandacht voor de oudste en de laagste pensioenen. In maart 2013 werd een akkoord bereikt tussen de regering en de sociale partners.

- De ministerraad van 14 maart 2013 keurde een (gedeeltelijke) hervorming van de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) goed. Deze hervorming betekent een belangrijke administratieve vereenvoudiging en maakt de toekenning van het IGO rechtvaardiger en transparanter. Concreet gaat het om de volgende wijzigingen:

- Strengere controle van het verblijf in België.
- Verstrenging van de toekenning van IGO bij samenwonen met personen die recht hebben op kinderbijslag.
- Bij samenwonen van IGO-gerechtigden met personen waarmee men niet gehuwd is of wettelijk samenwoont: geen vermogenstoets meer bij die andere personen.
- Geen verlaging of wegvallen van de IGO wanneer men opgenomen wordt in rusthuis en ervoor kiest om het thuisadres te behouden.
- Invoering van een gedeeltelijke vrijstelling voor beroepsinkomsten.

Verder zal het recht op de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) sneller worden toegekend om te vermijden dat ouderen hun rechten niet opnemen of ze te laat verkrijgen.

- De strijd tegen de uitkeringsfraude in de IGO-regeling zal worden opgevoerd. De IGO-gerechtigden zijn wettelijk verplicht om wijzigingen in hun inkomenssituatie te melden aan de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP). De Rijksdienst stelt in zijn handhavingspraktijk echter vast dat dit niet gebeurt. In de toekomst zal de RVP geïnformeerd moeten worden door de fiscus over iedere wijziging in de vermogenstoestand van een IGO-gerechtigde of van de personen die met hem of haar dezelfde hoofdverblijfplaats delen.

- Met oog op de versterking van de armoedebestrijding, een bezorgdheid voor sociale rechtvaardigheid en gelijke behandeling, de promotie voor de arbeidsmobiliteit en

administratieve vereenvoudiging, zal onderzocht worden hoe de bedragen, toekenningsvoorwaarden en cumulatierregels van het gewaarborgd minimumpensioen in de drie wettelijke pensioenstelsels op elkaar afgestemd kunnen worden. Hierbij wordt de invoering van een nieuw gewaarborgd minimumpensioen overwogen, waarbij in elk pensioenstelsel eenzelfde minimumbedrag per dag aan de gepensioneerde toegekend zou worden.

De Commissie Pensioenhervorming 2020-2040

De federale regering zette de eerste belangrijke stappen in het aanpassen van de Belgische pensioenstelsels, met name de versterking van hun sociale en financiële duurzaamheid in het licht van de toenemende impact van de veroudering, maar het is cruciaal dat de hervormingen van de voorbije maanden gevolgd worden door verdere hervormingen. Om dit grondig voor te bereiden richtten de voor pensioenen bevoegde ministers, in opvolging van de Nationale Pensioenconferentie, de 'Commissie Pensioenhervorming 2020-2040' op.

De Commissie is samengesteld uit twaalf leden die elk over een bijzondere deskundigheid beschikken inzake pensioenen. Ze heeft als taak te onderzoeken welke specifieke hervormingen kunnen bijdragen tot het verzekeren van de doelmatigheid, de sociale en financiële duurzaamheid van de Belgische pensioenstelsels op middellange en lange termijn.

De Commissie Pensioenhervorming 2020-2040 werd gevraagd in het voorjaar van 2014 een wetenschappelijk verantwoord eindrapport op te leveren. Dit eindverslag dient een samenhangend en doordacht kader te schetsen waarin specifieke scenario's worden aangereikt voor verdere hervormingen van de pensioenstelsels. Die scenario's zullen vervolgens het voorwerp moeten uitmaken van politiek en maatschappelijke debat, niet in het minst met de sociale partners en andere bevoorrechte stakeholders. Dit moet toelaten beslissingen te nemen met structurele impact in de periode 2020-2040.

Participatie van stakeholders

In november 2012 werd de Federale Adviesraad voor Ouderen geïnstalleerd. Met deze Adviesraad krijgen ouderen een volwaardig inspraakorgaan op federaal niveau. Tot nu toe hadden ze enkel een inspraakorgaan voor pensioenaangelegenheden. De 25 effectieve en 25 plaatsvervangende leden zijn personen die ervaring hebben binnen bevoegde organisaties inzake seniorenbeleid actief op de diverse beleidsniveaus. Het kan zowel om ouderenraad op het niveau van gewest of gemeenschap gaan als om belangenverenigingen voor ouderen, vakverenigingen of ziekenfondsen. De Adviesraad kan op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of van Kamer of Senaat advies uitbrengen omtrent pensioenen, gelijkheid van kansen, sociale integratie en bestrijding van kansarmoede, toegankelijkheid van de gezondheidszorg en mobiliteit (in zoverre deze aangelegenheden een federale bevoegdheid zijn).

2.3 Gezondheidszorg

Wat gezondheidszorg en lange termijn zorg betreft werd door België al tussentijds gerapporteerd in functie van de *thematic reviews* over deze twee thema's, respectievelijk in september en november 2012 (presenting document aangeboden in september 2012) en in functie van de country review van de aan België gerichte landen specifieke aanbeveling inzake gezondheidszorg (SPC mei 2013). De rapportering hieronder is aanvullend.

Financiële houdbaarheid

Er werden maatregelen genomen om de toename van de gezondheidsuitgaven te beperken. Na 2012 werd de begrotingsnorm (de toegelaten toename van de ziekteverzekeringsuitgaven in reële termen) verlaagd naar 2% in 2013 en naar 3% in 2014. Bij de recentste begrotingscontrole (maart 2013) besliste de regering om de begrotingsnorm voor 2013 verder te verlagen tot 0,2%.

In 2012 was de eigenlijke toename (+1% in reële termen) reeds lager dan de trend in het recente verleden. De toename van de ziekteverzekeringsuitgaven was in feite lager dan de begrotingsnorm in de laatste jaren.

Besparingen op het vlak van erelonen en de terugbetaling van geneesmiddelen (met onder andere de aanmoediging van het gebruik van generische geneesmiddelen en van het voorschrijven van goedkopere antibiotica en ontstekingsremmers (april 2012) en de invoering van referentieprijzen) hebben daartoe bijgedragen. Op 1 april 2012 en 1 april 2013 werden de prijzen van een groot aantal (terugbetaalbare) geneesmiddelen verlaagd.

Bovendien werden bepaalde uitgaven bevroren en werden sommige uitgaven zelfs geschrapt: zo werd de vergoeding voor begrafeniskosten afgeschaft. Meer algemeen heeft de regering richtlijnen goedgekeurd die gericht zijn op een strenge en houdbare financiering van de gezondheidszorg, met behoud van een hoog kwaliteits- en toegankelijkheidsniveau. De actoren uit de gezondheidszorg zullen meer en meer geresponsabiliseerd worden en de rol van de huisarts zal worden versterkt.

Kwaliteit

Overeenkomstig het koninklijk besluit van 12 december 2012 zal de overheid lokale kwaliteitsgroepen (LOK-GLEM) financieren die artsen met dezelfde specialisatie samenbrengen om evidence-based medicine toe te passen in hun eigen praktijk. Er is € 200 aan financiering voorzien per vergadering, met een maximum van vier vergaderingen met minstens drie deelnemers per jaar.

Toegankelijkheid

In de gezondheidswet van 27 december 2012 zijn nieuwe maatregelen opgenomen met het oog op de vermindering van de kosten die patiënten uit eigen zak moeten betalen bij ziekenhuisopnames, voor patiënten met chronische ziekten en personen met een laag inkomen. Een van die maatregelen is in werking getreden op 1 januari 2013: een verbod op ereloonsupplementen voor patiënten in twee- en meerpersoonskamers. Sinds die datum kunnen niet-geconventioneerde artsen geen ereloonsupplementen meer aanrekenen aan patiënten in twee- en meerpersoonskamers. Dit verbod geldt zowel voor klassieke ziekenhuisopnames als

voor dagopnames en voor alle ereloon-supplementen, ook voor klinische biologie en medische beeldvorming.

2.4 Lange termijn zorg

Aanbod

Op het vlak van lange termijn zorg is in de loop van 2012 het zogenaamde 'moratorium' (planning van het equivalent aantal bedden in rust- en verzorgingstehuizen) opgeheven.

Kwaliteit

Wat de lange termijn zorg voor ouderen betreft, wordt thans gewerkt aan de oprichting van een nationaal observatorium voor chronische ziekten in het kader van het nationaal plan inzake chronische ziekten. Het observatorium zal het beleid helpen verbeteren, in samenwerking met de organisaties die de patiënten vertegenwoordigen.

Aangezien lange termijn zorg een geregionaliseerde bevoegdheid is, stelde de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin op 8 november 2012 een methodologisch kader voor met het oog op het meten van de algemene kwaliteit van de huisvesting en de verzorging in de Vlaamse woonzorgcentra. Vanaf maart 2013 zal de kwaliteit van alle Vlaamse woonzorgcentra op een uniforme wijze worden gemeten⁶.

Tegelijkertijd gaf de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) de opdracht om een positienota op te maken over chronische zorg, in samenwerking met het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid. Die positienota werd gepubliceerd op 10 december 2012. De nota bevat een lijst van 20 aanbevelingen die werden vertaald in een vijftigtal actiepunten met het oog op de reorganisatie van de zorg voor chronisch zieken⁷.

Toegankelijkheid

1) Specifiek statuut voor personen met een chronische aandoening

Dit nieuw statuut zal patiënten met een chronische aandoening automatisch toegang geven tot bepaalde rechten. De criteria op basis waarvan dit statuut automatisch zal worden toegekend, worden thans uitgewerkt. Het huidige voorstel bevat de volgende criteria:

- Een minimumbedrag aan gezondheidsuitgaven hebben van 300 € per kwartaal gedurende acht opeenvolgende kwartalen (met inbegrip van de officiële remgelden, met uitzondering van supplementen);
- Recht hebben op het forfait voor chronisch zieken; of
- Gedekt zijn voor de verplichte ziekteverzekering en lijden aan een zeldzame ziekte of een weesziekte (met een prevalentie van minder dan 1/2000, opgenomen in de lijst

⁶ Meer informatie hierover is te vinden op: <http://www.zorg-en-gezondheid.be/Nieuws/Vanaf-maart-2013-meten-woonzorgcentra-kwaliteit-op-dezelfde-manier/>

⁷ Meer informatie hierover is te vinden op: <https://kce.fgov.be/nl/publication/report/position-paper-organisatie-van-zorg-voor-chronisch-zieken-in-belgi%C3%AB>

van de website Orphanet en geattesteerd door een specialist die werkt in een referentiecentrum voor zeldzame ziekten).

Tegelijk onderzoekt het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering thans welke rechten automatisch aan dit statuut zullen worden gekoppeld. Het huidige voorstel omvat:

- Toepassing van de derdebetalersregeling voor alle gezondheidsdiensten (zie punt 3);
- Maximumfactuur voor chronisch zieken (verlaging van het maximumplafond dat voor de berekening van de maximumfactuur wordt toegepast met 100 €);
- Opname van specifieke geneesmiddelen voor chronische ziekten in de berekening van de maximumfactuur.

2) Verplichte toepassing van de derdebetalersregeling voor kwetsbare patiënten

De derdebetalersregeling zal verplicht worden voor twee groepen kwetsbare patiënten: patiënten die een voorkeursstatuut genieten (RVV en OMNIO) of die het statuut van chronisch zieke hebben (zoals hierboven vermeld). In deze derdebetalersregeling moeten patiënten enkel het niet-terugbetaalbare deel van de kostprijs van een dienst betalen en dekt de derde betaler de rest van de kostprijs. Deze maatregel zal geleidelijk aan in werking treden per categorie van zorgverstrekkers, via MyCareNet (een systeem voor de uitwisseling van informatie tussen alle zorgverstrekkers).

3) Vereenvoudiging van de voorkeusterugbetaling

De voorkeusterugbetalingsregeling zal vereenvoudigd en gestandaardiseerd worden om de toegang ertoe te verbeteren voor alle gezinnen met een laag inkomen, en dat vanaf januari 2014.

Annex: Analysis of the social context and the progress towards the social objectives and the priorities of the National Reform Programme and the National Social Report

Introduction

This note summarises the evolution of the social situation, in view of the objectives of the Europe 2020 strategy. This analysis is mainly based on European social indicators, completed with a number of national data. This analysis is the basis for the follow-up of the objective for the reduction of poverty and social exclusion in the National Reform Programme and for the determination of the challenges in the context of the National Social Report⁸.

The social indicators are mainly based on data derived from surveys of a population sample. The EU-SILC survey is one of the main data sources for all the indicators for income, poverty and deprivation. When interpreting these data, a statistical error rate should be taken into account. This means that when the value of an indicator is interpreted for a specific moment in time, an error rate should be considered and it should also be considered that the variations in time and space that are found in the sample cannot always be extrapolated to the entire population. For indicators calculated on the basis of smaller subpopulations, the error rate is higher. For example: data regarding the Brussels Capital Region are subject to a considerably higher statistical error rate than data regarding the other regions.

Certain population groups are not included in the sample frame. Hence, the situation of these groups is not reflected in the indicators. These groups mainly include persons in collective households, homeless people and people who do not have a valid residence permit. In the SILC-CUT survey, the combined proportion of these groups is estimated at 2 to 3% of the population⁹. Some of these groups live in extreme poverty.

The analysis is based on the indicators that are available on the Eurostat web site and on complementary national data, such as the detailed indicators and the breakdowns on the basis of the EU-SILC and the labour force survey, made available by the Directorate General Statistics and Economic Information of the Federal Public Service Economy¹⁰.

1. Economic and European context

1. Economic context

The economic impact of the crisis in Belgium has been less than in the EU27 on average. For the period 2008-2012, the average yearly variation percentage of the GDP was +0.4 for Belgium, while it was -0.1% for the EU27. For 2013 forecasts indicate a zero growth for Belgium and a small negative growth for the EU27 (-0,1). The yearly inflation rate for Belgium fluctuates around the inflation rate for the EU27 in the last years. Until now, the crisis has had a relatively limited impact on the labour market in Belgium. In 2011, the employment rate was 0,5 percentage point lower than its 2007 pre-crisis level and the unemployment rate was still around the levels of 2007, while the employment rate in the entire EU27 fell by 1 percentage point and the unemployment rate increased by over 3 percentage points between 2007 and 2012. However, the financial crisis has had an important budgetary impact. After sustained efforts to reduce the public debt, it amounted to 84.1% of GDP in 2007. For 2012, it amounted to 99,6% of GDP.

⁸ The monitoring of the social situation in the context of the aforementioned European reports is coordinated by the Federal Public Service (FPS) Social Security, with the support of the NRP/NSR Social Indicator working group, which consists of experts in the field of social indicators from the federal and regional administrations, universities, research centres and stakeholder organisations (cf. annex 2 for an overview of the persons who contributed to this note). However, the responsibility for the content of this note lies with the FPS Social Security. Contact: rudi.vandam@minsoc.fed.be.

⁹ Schockaert, I., Morissens, A., Cincinnato, S., Nicaise, I., Armoede tussen de plooiën. Aanvullingen en correcties op EU-SILC voor verborgen groepen armen, Hiva-KULeuven, 2012.

¹⁰ The detailed indicators are available upon request

Table 1: Evolution of some economic indicators

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP growth rate							
BE	2,9	1,0	-2,8	2,4	1,8	-0,2	0,0
EU27	3,2	0,3	-4,3	2,1	1,6	-0,3	-0,1
Budget balance							
BE	-0,1	-1,0	-5,6	-3,8	-3,7	-3,9	-2,9
EU27	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4	-4,0	-3,4
Gross dept							
BE	84,0	89,2	95,7	95,5	97,8	99,6	101,4
EU27	59,0	62,2	74,6	80,0	82,5	85,3	89,8
Inflation rate (yearly change percentage)							
BE	1,8	4,5	0,0	2,3	3,4	2,6	1,3
EU27	2,3	3,7	1,0	2,1	3,1	2,6	1,8
Employment rate (20-64)							
BE	67,7	68,0	67,1	67,6	67,3	67,2	
EU27	69,9	70,3	69,0	68,5	68,5	68,6	
Unemployment rate							
BE	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2 ^(b)	7,6	8,0
EU27	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7	10,6	11,1

Source: 2007-2012 EUROSTAT; 2013 forecasts: European Economic Forecast-Spring 2013, Statistical Annex

2. Social Challenges for Europe and for Belgium

Already in its report of 2011, the European Social Protection Committee concluded that the social situation had deteriorated. In its Annual Growth Survey 2013, the European Commission concluded that '*... hardship and poverty are on the rise*'.

In view of strengthening the monitoring of the social dimension in the context of the Europe 2020 strategy, the European Social Protection Committee developed a new monitoring tool in 2012: the Social Protection Performance Monitor (SPPM)¹¹. This tool consists of three elements: (1) a graph of the evolution towards the EU headline target on poverty and social exclusion, (2) a dashboard of key social indicators covering the domains 'inclusion', 'pensions' and 'health and long-term care' that should lead to identifying 'key social trends', (3) country profiles which identify the policy challenges on the basis of the dashboard, the National Reform Programmes, the National Social Reports and the Country Specific Recommendations. This tool was used for the first time in the SPC report for 2012¹². On the basis of the SPPM, four key social trends were identified for the period 2010-2011:

- Increase in poverty and social exclusion for the overall population (registered in 13 member states);
- Increase in the number of children living in poverty and social exclusion (registered in 10 member states);
- Increase in the working poor (registered in 12 member states);
- Increase in the poverty risk for the population living in quasi-jobless households (registered in 12 member states).

The report points to deteriorating income and living conditions of the population and deepening poverty. Especially for countries like Greece, Spain, Italy, Ireland, Hungary and Latvia, the SPPM points to strongly deteriorated situations.

¹¹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=758>

¹² European Commission (2013), Social Europe. Current challenges and the way forward. Annual Report of the Social Protection Committee (2012).

Since the beginning of the Europe 2020 strategy, the situation has deteriorated substantially due to the economic crisis. In addition to the above-mentioned 'trends to watch' from the report, there are concerns regarding the increasing inequalities in a number of member states, unemployment, exclusion of young people and the rise in housing costs since 2008.

In the key messages to the EPSCO Council, the report also mentions that these developments jeopardise reaching the target for the reduction of poverty and social exclusion. On the basis of the EU-SILC 2011 survey, only four countries have been able to somewhat reduce the poverty and social exclusion risk since 2008.

On the basis of the key indicator dashboard, the National Social Report and the country specific recommendations, the SPC report 2012 identifies, per member state, a number of key challenges and positive results regarding the various social policy domains. Below an overview is given of the 'key social challenges and particular good social outcomes' that have been identified for Belgium.

Social policy areas	Challenges
Poverty and social inclusion	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Improve the social inclusion of specific target groups such as migrants, in particular non-EU nationals and Roma ➤ High risk of poverty for lone parents ➤ Tackle the issue of "Low-work intensity households" whose rates are above EU average rates, and keep on increasing
Pensions	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Need to reform the retirement and pre-retirement system to safeguard financial sustainability over the long-term while ensuring adequacy of pensions in light of high risk of income poverty rates for the elderly ➤ Low effective retirement age– bridge the gap between effective and statutory retirement age
Health and long-term care	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Address growth of health expenditure– specifically age-related health expenditure without affecting adversely the accessibility and quality of health care and long term care
Effectiveness and efficiency of social protection systems	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Address high age-related expenditure ➤ Fight social fraud
	Particularly good social outcomes
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Some improvement in the employment rate of older workers

Source: European Commission (2013), *Social Europe. Current Challenges and the way forward. Annual Report of the Social Protection Committee (2012)*, p. 147

2. The Europe 2020 poverty and social exclusion reduction target

The EU-target on the reduction of poverty and social exclusion is based on the combination of three indicators: the number of persons that is below the at-risk-of-poverty threshold¹³ or in a situation of severe material deprivation¹⁴ or in a situation of very low work intensity¹⁵. Belgium set its Europe2020 target on the same basis as the EU-wide target. It aims at reducing the number of persons at-risk-of-poverty or social exclusion with 380.000 compared to the situation at the start of the strategy (2.194.000 persons based on EU-SILC 2008).

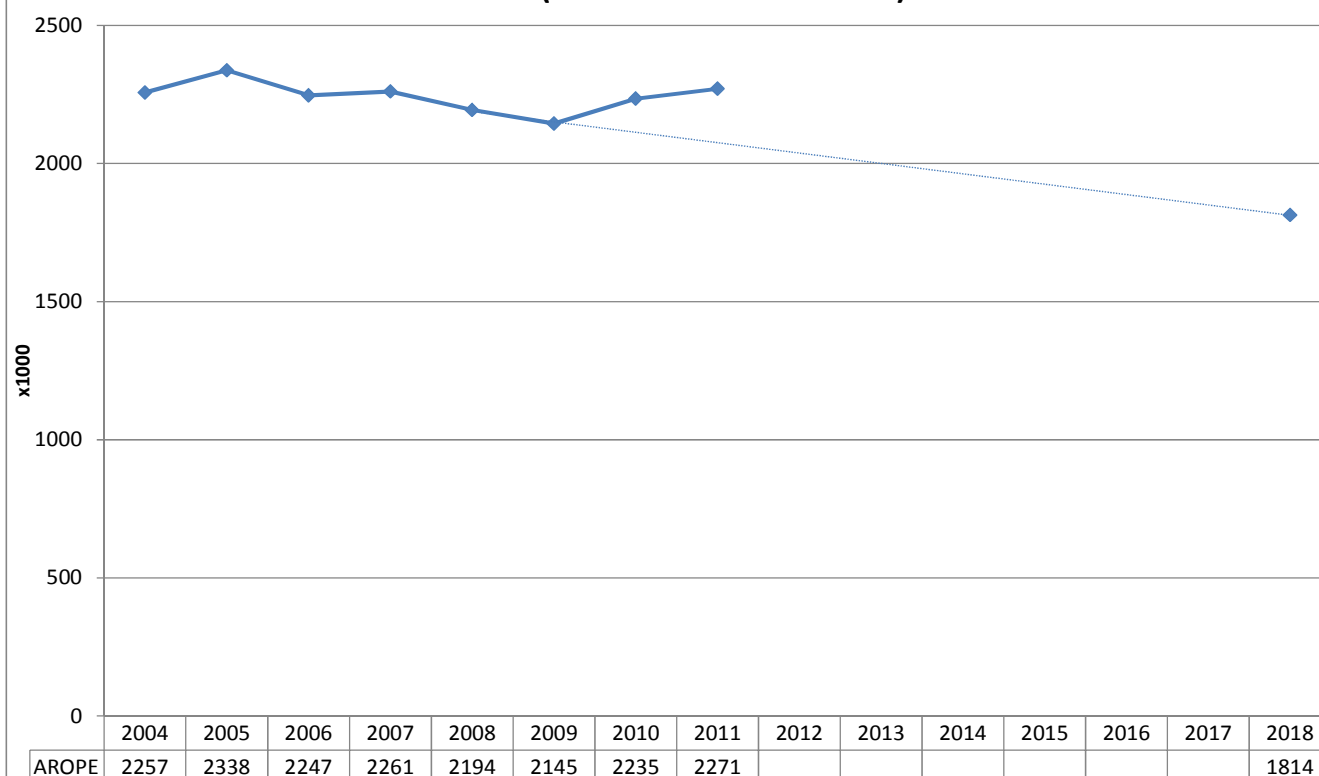
The evolution of the combined indicator 'poverty and social exclusion', based on the EU-SILC survey, shows a slight increase for the second successive year (figure 1). The evolution of the indicator is not in line with the path towards decreasing the number of persons living in situations of poverty and social exclusion in 2020 (EU-SILC 2018) by 380.000 compared to the situation on the basis of EU-SILC 2008. On the basis of EU-SILC 2011, the number persons living in situations of poverty or social exclusion is estimated at 2,271,000, compared to 2,194,000 on the basis of EU-SILC 2008. On the basis of the above-mentioned number of 2,271,000 persons a decrease by 457,000 persons by 2020 (EU-SILC 2018) is necessary for reaching the target.

¹³ 60% of median disposable household income.

¹⁴ A person is considered to be in a situation of severe material deprivation if this person lives in a household that is confronted with at least 4 out of 9 problems: being confronted with arrears, not being able to afford 1 week annual holiday away from home, not being able to afford a meal with meat/fish/chicken every other day, not being able to make an unexpected expense with a value equal to the poverty threshold (1000 € in 2011), not being able to heat the dwelling adequately, not being able to afford a washing machine, a tv, a telephone, a car.

¹⁵ A person is living in a household with a very low work intensity if the actual number of months worked in the household is less than 20% of the possible maximum number of months that could be worked by all adult household members (excluding students).

**Figure 1: Evolution of poverty or social exclusion in relation to the national Europe2020 target, Belgium
(absolute number x1000)**

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

3. Analysis of the evolution of poverty and social exclusion on the basis of the social indicators

3.1. Analysis of some key EU-indicators

In EU-SILC 2011 (income 2010) the Belgian (equivalent) median disposable income was one of the higher ones in the EU27 zone (7th place). However, since 2009, the median income in real terms¹⁶ stopped increasing. This indicates that the purchasing power of the incomes in the middle of the income distribution and hence the at-risk-of-poverty threshold that is based on it, stopped increasing in 2009. In 2011, the at-risk-of-poverty threshold for single persons (60% of the median disposable household income) amounted to 1,000 EUR on a monthly basis. The income inequality is relatively low compared to other EU-member states: the S80/S20 ratio for the same year was 3.9 (8th place in the EU27). The income inequality, measured by means of the S80/S20 ratio and the GINI-coefficient, remained stable in the past years.

The EU-SILC 2011 (income 2010) survey shows that 15,3% of the population (EU27:16,9%) is at-risk-of-poverty, 5,7% is severely materially deprived (EU27: 8,8%) and 13,7% lives in a household with very low work intensity (EU27: 10,0%)

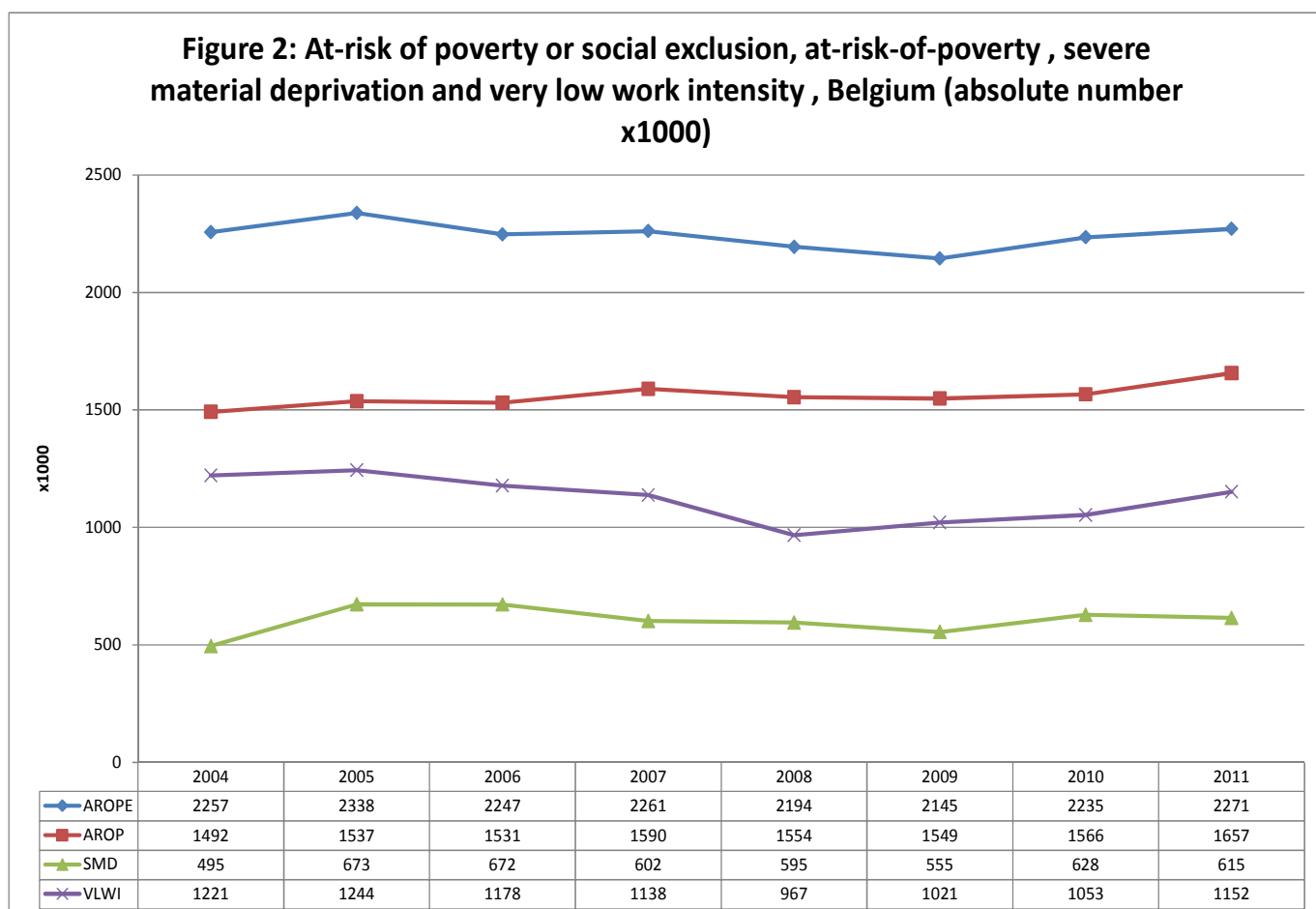
The increase of the number of persons living in situations of poverty or social exclusion¹⁷ is mainly situated among persons living in households with very low work intensity. After a decrease during the period 2005-2008, this indicator increased gradually during the subsequent crisis period 2008-2011.

¹⁶ After correction on the basis of the general consumer price index.

¹⁷ Up to now, no data are available that allow to examine whether, on the basis of the sample, the evolution of the three indicators and the combination can be safely extrapolated to the entire population.

Between 2010 and 2011 (incomes 2009-2010) the number of persons at risk of poverty also increased according to the survey¹⁸. The number of persons in situations of severe material deprivation remained more or less stable (figure 2).

The poverty or social exclusion risk increased slightly among the population in the active age and among children. Among the elderly, the number of persons at risk of social exclusion remained quasi stable (figure 3). The increase the EU-SILC survey shows, is mainly situated in Brussels¹⁹ and, to a very small extent, in Flanders²⁰ (figure 4). When the overlaps of the three indicators of the target are considered, it can be concluded that, since 2008, mainly the number of persons living in households who are both in a situation of very low work intensity and who are at risk of poverty has increased (figure D in annex 1).

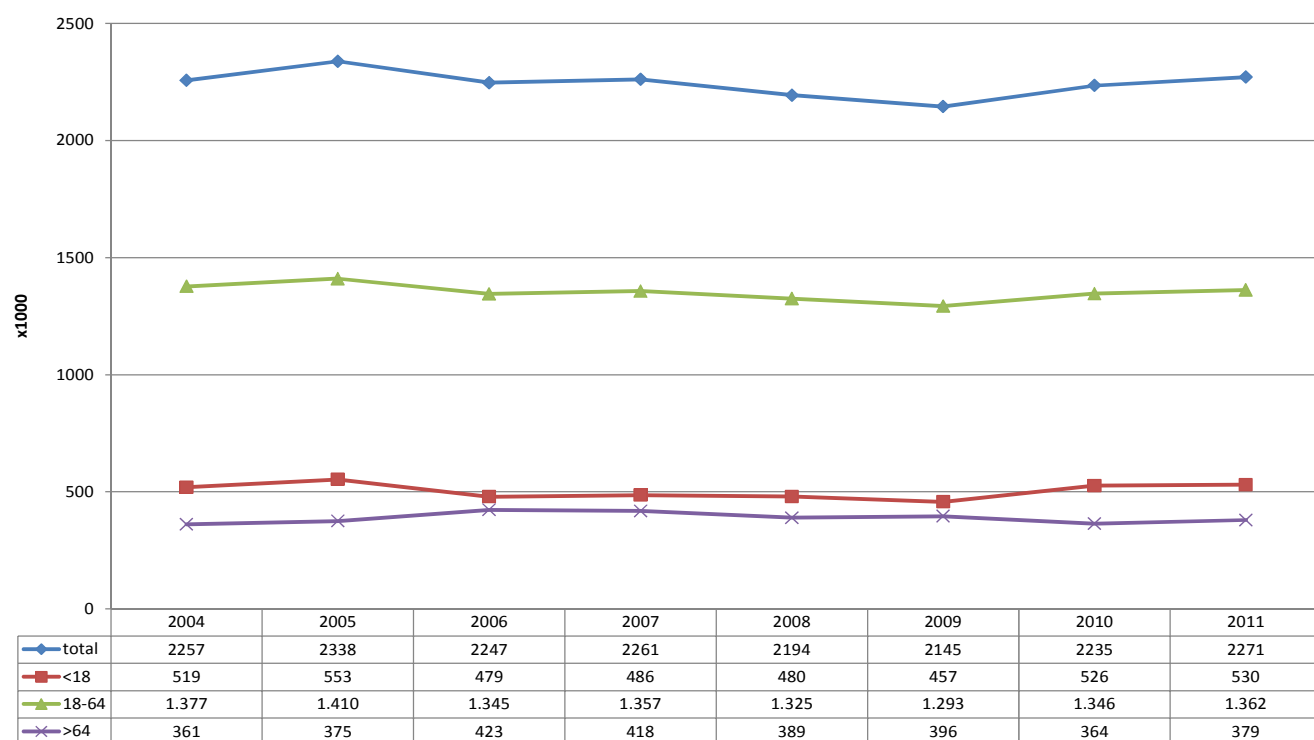
Note : AROPE :at-risk-of-poverty or social exclusion ; AROP :at-risk-of-poverty ; SMD :severe material deprivation ; VLWI :very low work-intensity
Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

¹⁸ Using 50 or 70% of the median disposable income for determining the level of the at-risk-of-poverty threshold, instead of the usual 60%, leads to roughly the same results as regards the evolution.

¹⁹ It is important to note that a more complete assessment of the situation in Brussels would need to take account of the broader socio-economic geographical situation of the region.

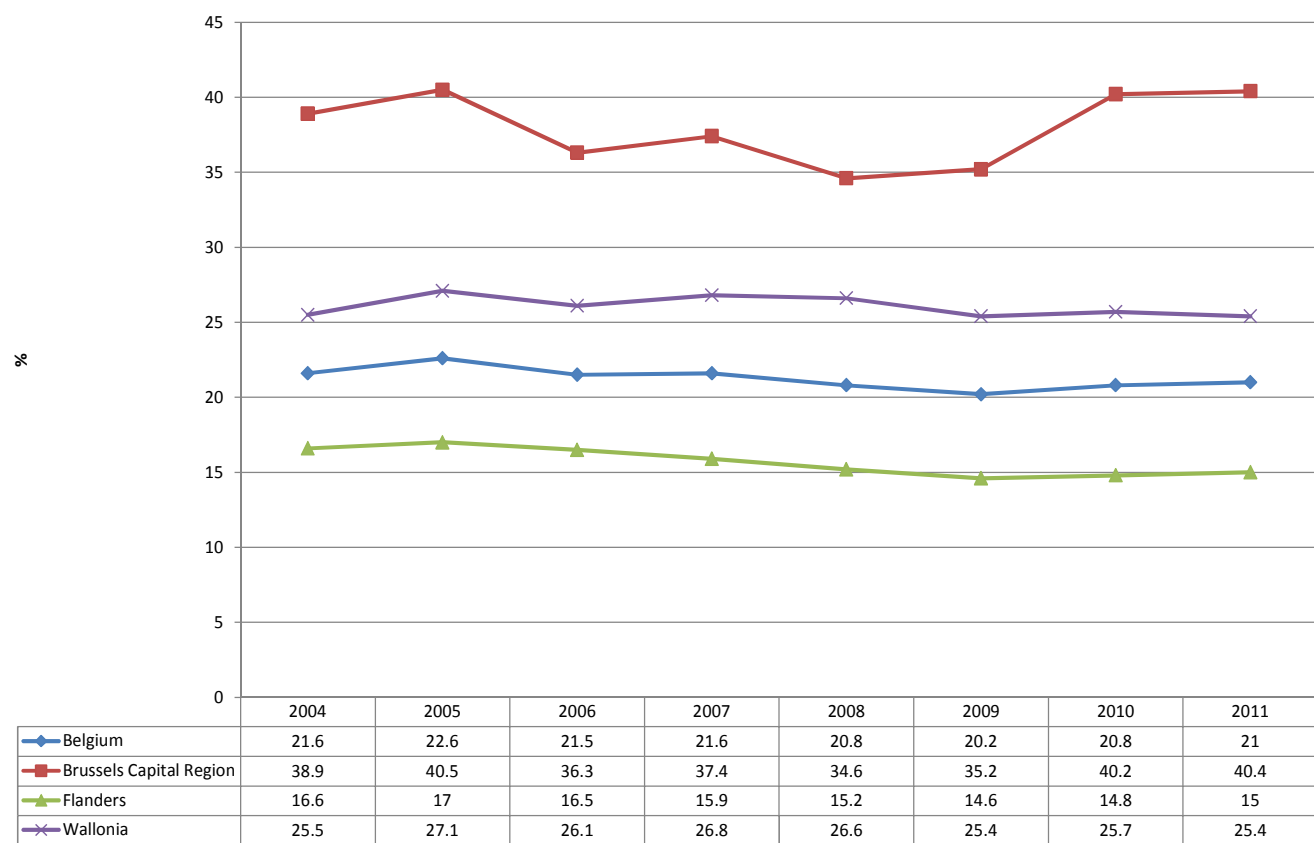
²⁰ Data that allow examining whether this evolution can be safely extrapolated to the entire population on the basis of the sample are not available yet.

**Figure 3: At-risk-of-poverty or social exclusion, total and by age, Belgium
(absolute number x1000)**

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

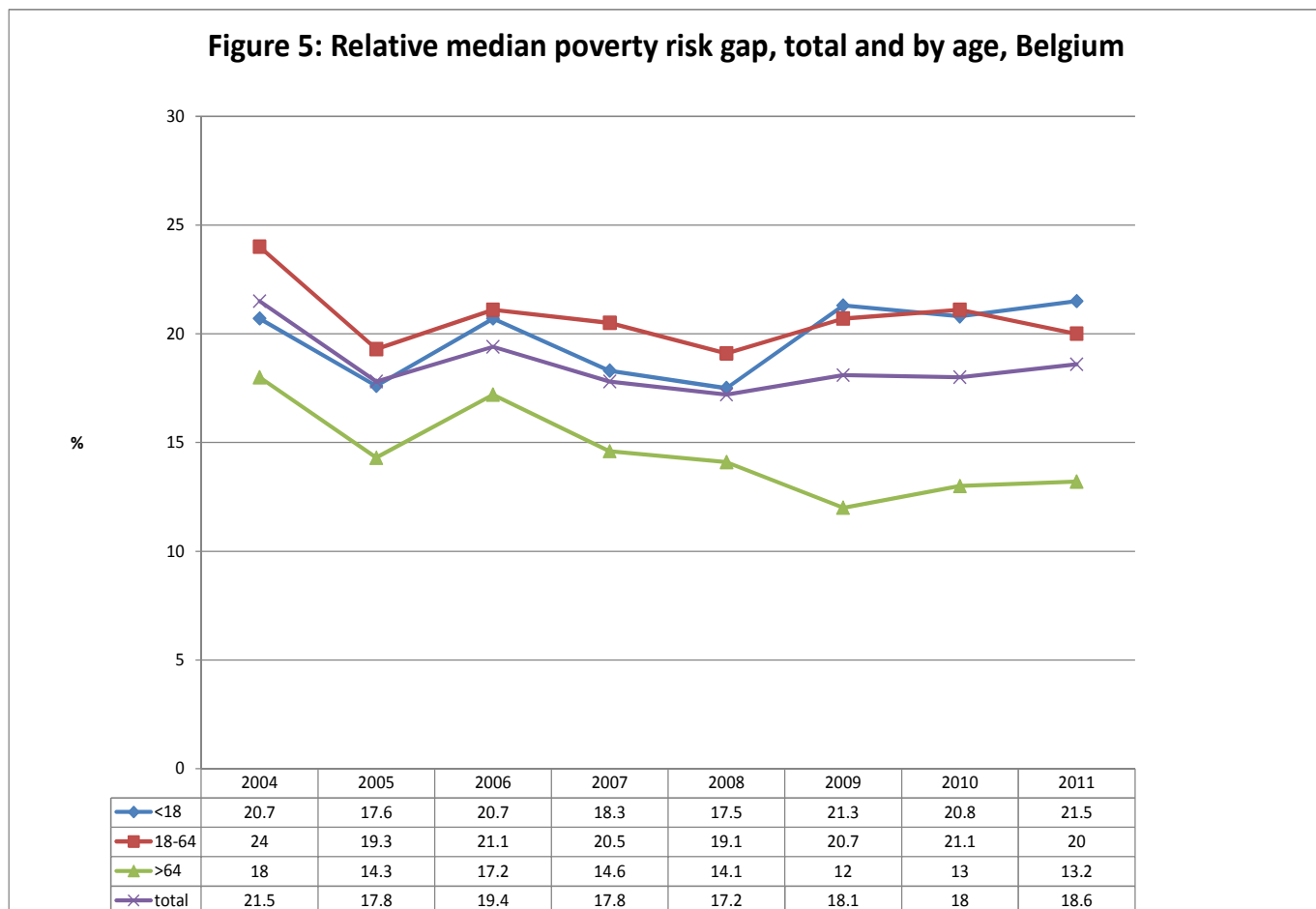
Figure 4: At-risk-of-poverty or social exclusion total and by Region (Nuts1) (%)

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

The at-risk-of-poverty gap²¹, which indicates how far people at-risk-of-poverty are below the poverty line, has grown very slightly since 2008 (17.2 in 2008 and 18.6 in 2011) (figure 5). The aggregate at-risk-of-poverty gap²² amounted to 2.1% in 2011 and has also remained stable over the last years. For children, the poverty gap became larger, while for elderly it decreased significantly in the period 2006-2009.

Figure 5: Relative median poverty risk gap, total and by age, Belgium

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

The percentage of persons with a persistent²³ poverty risk (9.3%) was around the EU27 average (9.6%²⁴) in 2010, the most recent year for which EU27-data are available for this indicator. For the total population, this percentage has been stable during the last years. However, behind this percentage, a noticeable evolution is hidden: the risk of persistent poverty among the elderly is progressively decreasing since 2007, while it is clearly increasing among children. Nevertheless, the elderly are still confronted with a higher risk of persistent poverty than the other age groups (figure 6). The recently available data for 2011 show a general decrease in persistent at-risk-of-poverty rate compared to 2010 (from 9,3% to 8%). This decrease can be observed for the three broad age groups.

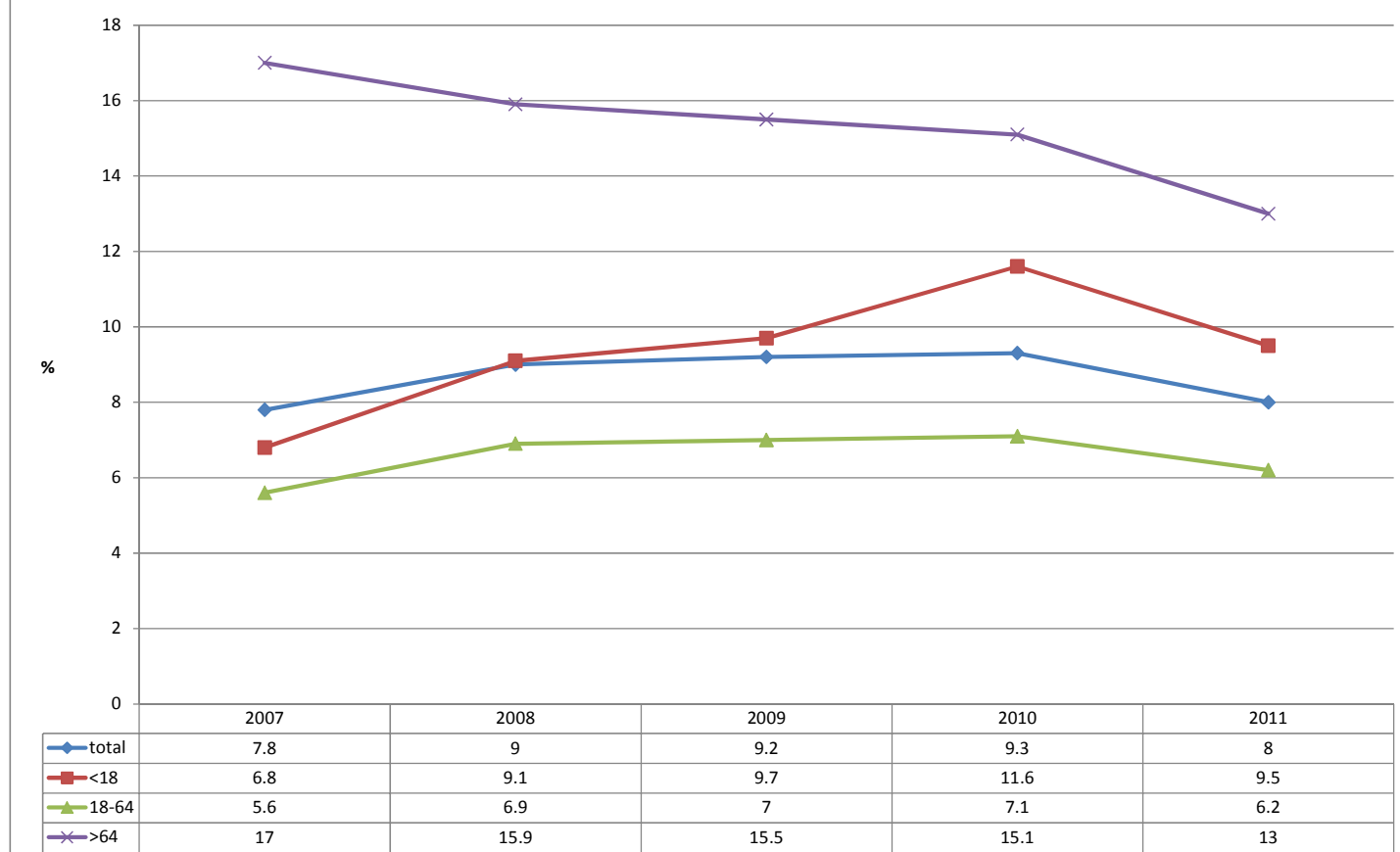
²¹ The difference between the median income of persons having an income that is below the at-risk-of-poverty threshold and the at-risk-of-poverty threshold, as a percentage of the at-risk-of-poverty threshold.

²² The aggregate at-risk-of-poverty gap is the amount necessary to increase the incomes of all households that are below the at-risk-of-poverty threshold to the level of that threshold, expressed as a percentage of the total aggregate income.

²³ Persistent poverty rate: the percentage of persons that is at-risk-of-poverty in the most recent year for which data are available (currently 2011) and in at least 2 of the 3 preceding years

²⁴ Provisional figure on 8/3/2013.

Figure 6: Persistent poverty rate, total and by age, Belgium

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

The global percentages for Belgium as a whole hide important differences between the various regions and population categories. Table 2 shows the percentages of these three key indicators for Belgium and the various regions. A comparison with the figures of 2008, the starting point of the Europe 2020 strategy, shows that very low work intensity has increased in the three regions, although very slightly in Flanders. The poverty risk has only increased in Brussels. Severe material deprivation has been stable in the three regions.

Table 2: Risk of poverty or social exclusion, at-risk-of-poverty rate, severe material deprivation rate and low work intensity rate, Belgium, Brussels, Flanders, Wallonia.

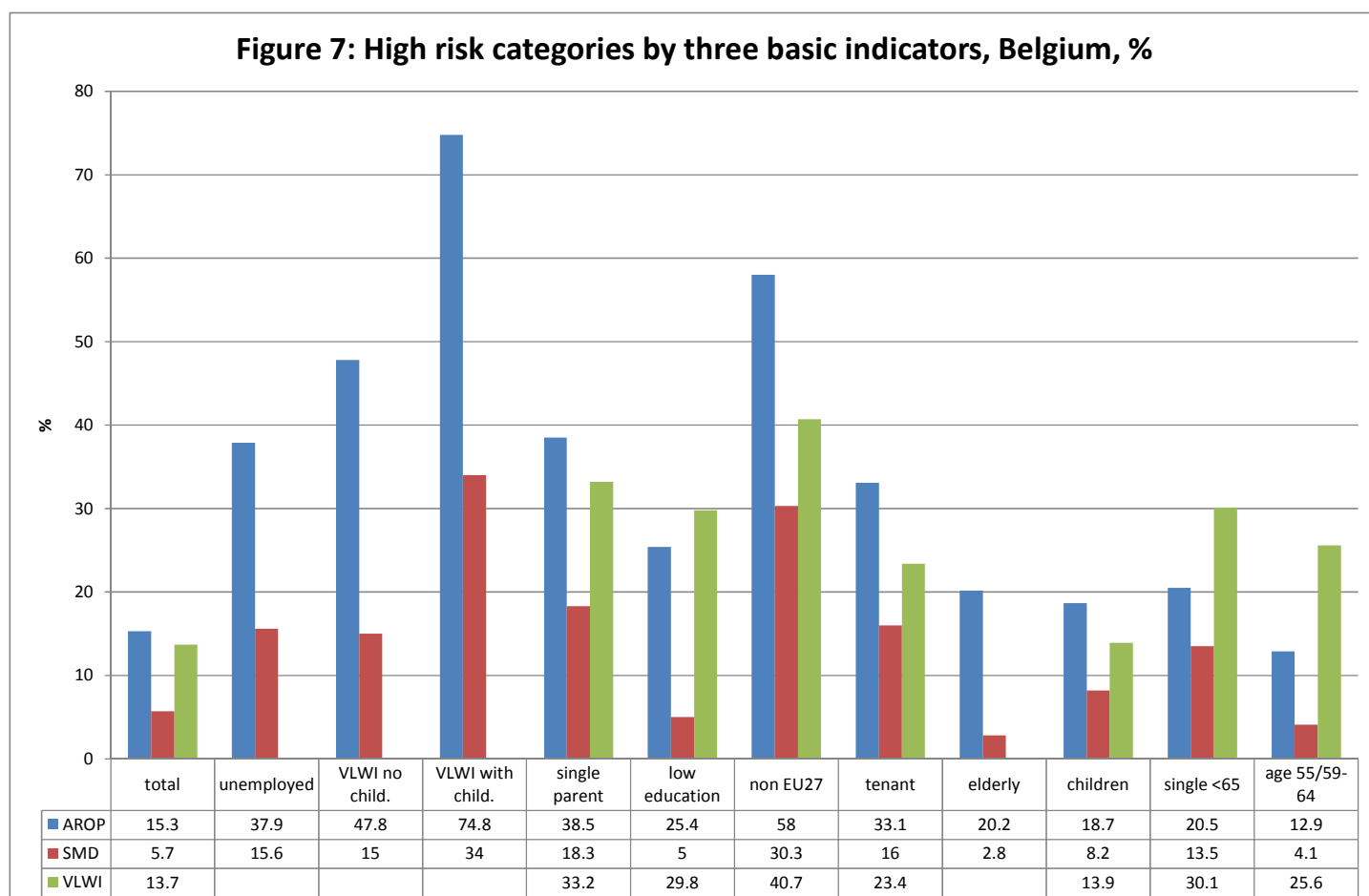
%	Risk of poverty or social exclusion		At-risk-of-poverty rate		Severe material deprivation rate		Very low work intensity rate	
	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2011
Belgium	20,2	21,0	14,7	15,3	5,6	5,7	11,3	13,7
Brussels Cap. Region	34,6	40,4	26,3	33,7	16,2	16,1	21,3	27,1
Flanders	14,6	15,0	10,1	9,8	2,7	2,9	7,7	8,5
Wallonia	26,6	25,4	19,5	19,2	7,6	7,4	15,7	18,3

Source: EU-SILC, ADSEI

Figure 7 shows the risk of poverty or social exclusion for a number of population categories, on the basis of the three indicators of the Europe 2020 target.

Most of these categories have high scores for the three indicators. However, certain categories do not score consistently high. The elderly have a relatively high poverty risk, but a low risk of severe material deprivation. Persons with a low education level have a high risk of poverty and very low work intensity, but a low risk of severe material deprivation²⁵. Persons in the active age but close to the retirement age have a high risk of very low work intensity, but they score better than average for the two other indicators. Children score worse than average for the three indicators to a limited extent. The categories with the highest risk of poverty or social exclusion are: persons living in households with very low work intensity, especially those with children, and persons with nationalities from outside the EU27. Unemployed persons, single parent families and tenants also have a very high risk. All these categories score consistently high for the three indicators.

Figure 7: High risk categories by three basic indicators, Belgium, %

Note: AROP: 'at-risk-of-poverty'; SMD: 'Severe Material Deprivation'; VLWI 'very low work intensity'.

Source: EU-SILC 2011, ADSEI-EUROSTAT

In 2011, 4.2% of the working population in Belgium was at risk of poverty. This percentage is one of the lowest in the EU27. However, because of the size of the group of working persons, the working poor still represent a major part (20.4%) of the total population at risk of poverty (18-65 years). Their total number amounts to 176,000 persons. On the other hand, 13.7% (EU27:10.0%) of the population from age 0 to 59 lived in a household with very low work intensity in the same year.

²⁵ This may be influenced by an age effect.

3.2. A look at some more recent trends

For methodological reasons, the main indicators on social inclusion and social protection outcomes have an important delay vis-à-vis the current situation. As indicated before, the most recent EU-SILC data are from the 2011 survey, and reflect the income and work-intensity situation of 2010. In the current persisting crisis situation it is therefore important to complement the indicators on social protection and social inclusion with more timely information on the most recent developments²⁶. This information will however be partial, serving as 'early warnings' and will have to be confirmed by more valid indicators when available.

A more timely statistic is the gross household disposable income (GHD), based on National Accounts data. This is a macro statistic, reflecting the total income mass of the household sector in the economy. It is not directly comparable with the household income variable from EU-SILC and it doesn't show distributional effects. It can however supply some indication on the more recent evolution of the living standard of households compared to the EU-SILC based indicators.

From figure E in annex 1 it appears that gross household disposable income has increased more in Belgium than in the EU27 and in the neighbouring countries in the period 2005-2009. Between 2009 and 2010 (most recent available year from EU-SILC) there was however a slight decrease. This decrease continues until 2012.

In its 'Employment and Social Developments in Europe 2012'²⁷, the European Commission analyses the relation between social protection expenditure and gross household disposable income. On the basis of the analysis two periods are distinguished: 2007-2009 and 2010-2011. In the first period cash benefits increased in real terms in all countries (except Hungary) and in-kind benefits decreased in three countries. *'In spite of this, gross household disposable income decreased in 9 Member States out of 26 for which data is available (...). In a second period, due to continuing effects of the crisis and the impact of fiscal consolidation programmes, in-kind benefits decreased in 16 Member States (...) and cash benefits were lowered in 10 Member States (...). In line with this development, GDHI decreased in 17 Member States out of 25 for which data is available'* (European Commission, 2012, p.212-213).

In a further attempt to shed some light on the most recent developments, the European Commission analyses also data from consumer surveys, among which the share of people in households that are confronted with financial difficulties in terms of having to draw on savings or go into debt in order to cover current expenditures. *'Focussing on the lowest income quartile group, which is most at-risk-of-poverty-an-social-exclusion, we see that the share experiencing this form of 'financial distress' increased over the year to mid-2012 in the majority of Member States and indeed for the EU as a whole'* (European Commission, 2012, p. 153)

The severe material deprivation indicator is based on information of the survey year (and not on information for the year before the survey year, like the at-risk-of-poverty rate). Therefore it gives a somewhat more timely picture (for the year 2011). As indicated before, this indicator remained quasi stable over the last years. However, in this context it is interesting to look at the sets of items on which it is based (see footnote 7 for a definition). On the one hand the indicator is based on items on consumer durables, which remain at a constant level. On the other hand it is based on items on financial stress, which have been increasing since 2007. Arrears for basic utilities have been increasing slightly since 2007. Other financial stress items of this indicator show a more significant increase. The number of persons who mention that they cannot afford a one-week holiday away from home has increased from 23.4% in 2007 to 27.8% in 2011. The number of persons who indicate that they cannot make expenses for the amount of the at-risk-of-poverty threshold (+/-1000 €) increased from 20.9 in 2007 to 26.1 in 2011 (cf. graph C in annex 1).

²⁶ More timely information is an acknowledged key concern for many actors and efforts are being undertaken by the European Commission and the Social Protection Committee to include more timely indicators/information in the monitoring system.

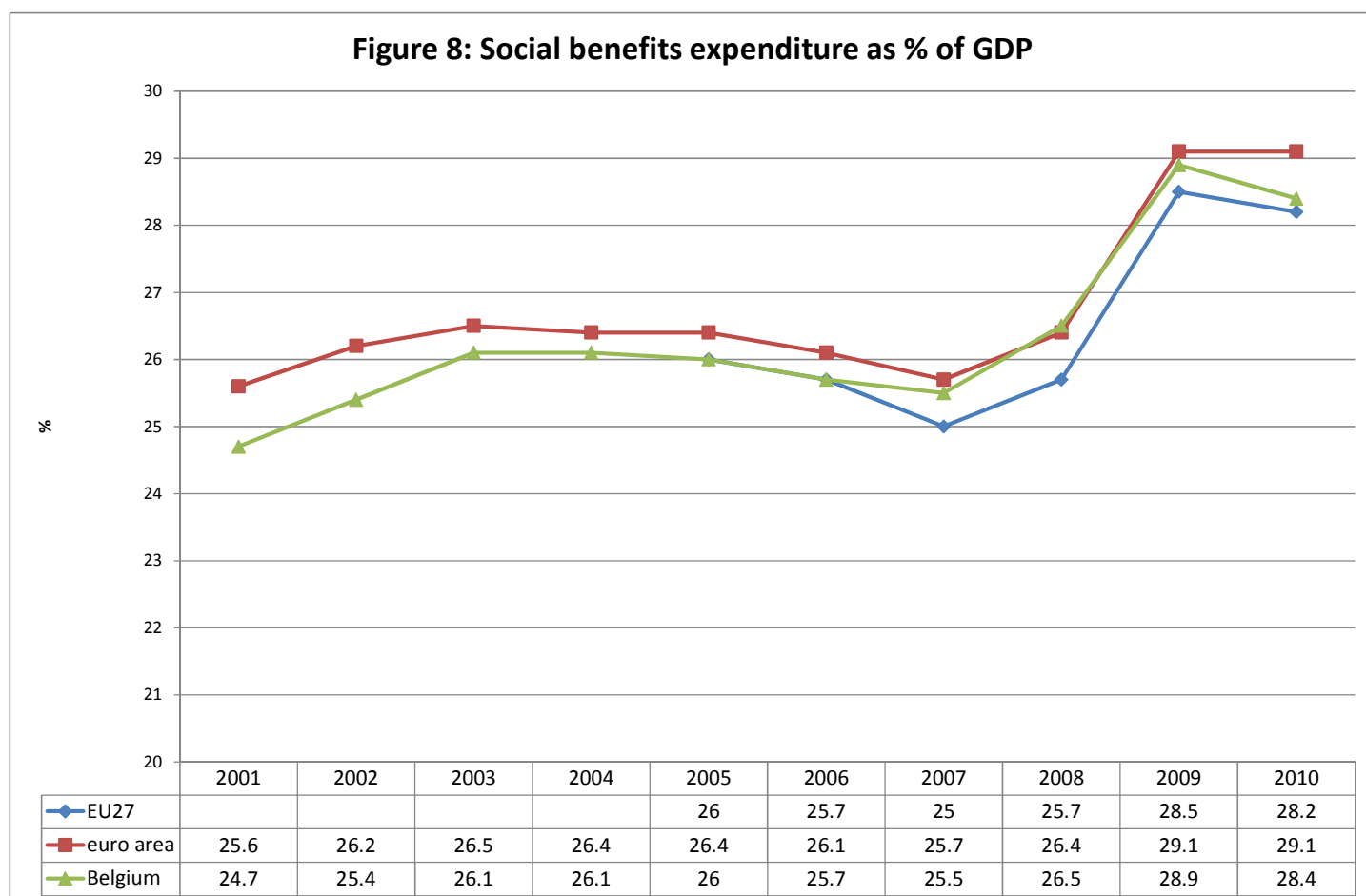
²⁷ European Commission (2012), Employment and Social Developments in Europe 2012.

Monthly unemployment levels, however are increasing, from 7,3% in March 2012 to 8,2% in March 2013, almost reaching again the highest level since the outbreak of the crisis (8,4% during the first half of 2010) (figure F in annex 1). The number of social assistance recipients has risen significantly from 2008 until about mid-2010 and has then more or less stabilized (figure G in annex 1).

4. Follow-up of the policy priorities in the context of the National Reform Programme and the National Social Report

4.1. Social protection

In 2009, social protection expenditure amounted to 28.4% of GDP, nearly the average level of the EU27²⁸. The evolution of social benefits expenditure kept in step with the European evolution, with a steep increase of the expenditure level in percentage of GDP as from 2007, due to the increase of the benefits and the lesser or negative growth of GDP. In 2007, the expenditure level in percentage of GDP was above the EU27 average and just under the average for the Eurozone. During the most recent period available (2009-2010), the expenditure level in percentage of GDP decreased, bringing it just above the EU27 average (28.4%) (figure 8).

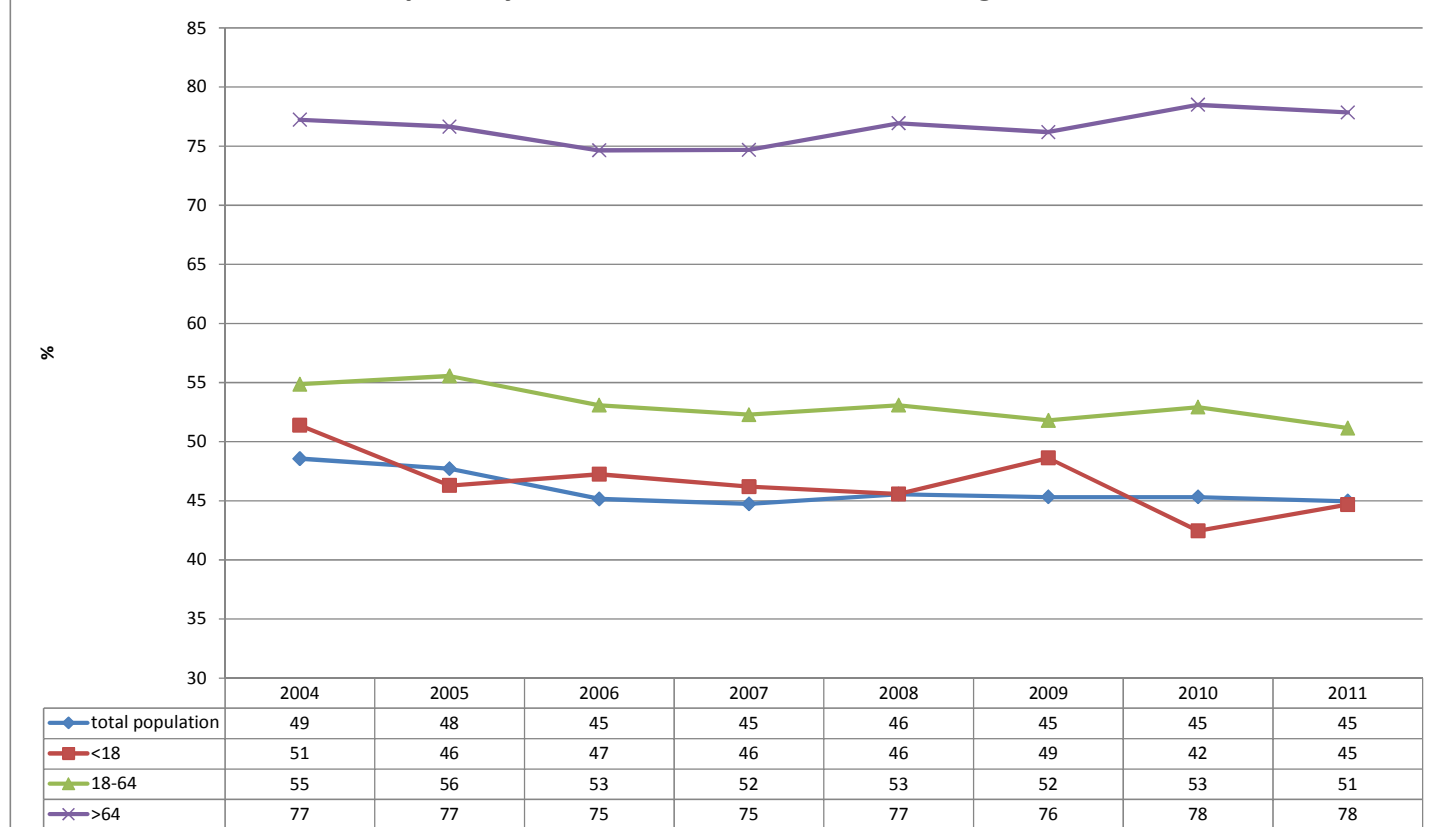
Bron: ESSPROS, Eurostat

²⁸ For a number of member states, the figures for 2009 are still provisional.

The effectiveness of social transfers can be measured by analysing their impact on the poverty risk. In 2010, the social benefits reduced the at-risk-of-poverty rate from 27.8% to 15.3%, i.e. a reduction by 45% (EU27:35%)²⁹. Between 2004 and 2011 the effectiveness of the social transfers³⁰ decreased (very) slightly for the population in the active age and for children, while it increased slightly for the elderly (figure 9).

The effectiveness of social protection can also be measured by means of the poverty risk of persons in households with very low work intensity. Most of these persons indeed do have to rely on social protection in order to be able to maintain a minimum standard of living. The poverty risk of this group is very high: 48% for persons in households with no children and 75% for persons in households with children. The poverty risk for this category in Belgium is higher than the EU27 average. The EU-SILC survey also shows that the poverty risk for this group has increased slightly³¹. Obviously, this increase is also linked with the relation of the benefits to the at-risk-of-poverty threshold. An analysis of the level of the minima (social security and social integration income) shows that, especially for couples with children, the minimum benefits are below the at-risk-of-poverty threshold (table 1 in annex 1). Disability benefits and full pensions for single persons are above the at-risk-of-poverty threshold. Some minima, such as the minimum pensions for self-employed persons and the income guarantee for the elderly have been increased significantly during the last years.

Figure 9: Effectiveness of social protection by age: % reduction of pre-transfer poverty rate due to social transfers, Belgium

Note: social transfers without pensions for age categories '<18' and '18-64', pensions inclusive for age category '65+'
Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

²⁹ For the calculation of this indicator, pensions are not considered as social benefits.

³⁰ The effectiveness of the social transfers is measured by calculating the difference between the poverty risks before and after the transfers and comparing this difference to the poverty risk before transfers.

³¹ It should again be noted that, given the relatively small proportion of this group in the EU-SILC survey the statistical uncertainty is relatively high.

The Federal Planning Bureau has analysed the evolution of the benefit ratio for a number of social benefits³². The benefit ratio shows the proportion between an average gross benefit and the level of prosperity³³. The conclusion was: *'The result is a landscape full of contrast: contrary to the unemployed and disabled persons, the relative standard of living of the pensioners in general increased during the period 1980-2009.'* For the most recent period (until 2009), the benefit ratio remains stable or increases slightly for most benefits. In the section 'pensions' (cf. below), the present and future theoretical replacement rate will also be discussed.

A recent study³⁴ concluded that over the period 2001-2011, the accumulated inflation amounted to 32% for the lowest decile and to 26% for the highest decile. A similar difference was found with regard to age. For persons aged 70, the accumulated inflation amounted to 32%, while it amounted to 26% for the age category 25-29. At the same moment, the inflation rate used as reference for the indexation amounted to 24%. The study revealed that the main cause for the difference lies in the steep increase of the energy prices between 2004 and 2008.

4.2. Child poverty

We already pointed out that the number of children living in situations of poverty or social exclusion has increased over the last years. Figure 10 shows that this increase occurred as regards the three dimensions of the Europe 2020 target: poverty risk, severe material deprivation and very low work intensity. The increase of the number of children in households with low work intensity is most noticeable, with an increase by more than 50% between 2008 and 2011.

Depending on the age category, about one out of five to one out of four children live in a situation of poverty and social exclusion. The risk of poverty or social exclusion is the highest in the age category 0 to 5. In this youngest age category, the risk in 2011 was 25.4%, compared to 21.3% for the age category 6-11 and 22.8% for the age category 12-17. The risk for the youngest age category is at the EU27 level³⁵, while it is below the EU27 level for the other age categories (figure 11).

The percentage of children living in a household with very low work intensity has increased for the three age groups. Since 2008, the poverty risk has increased mainly for the youngest age group (cf. graph A in annex 1).

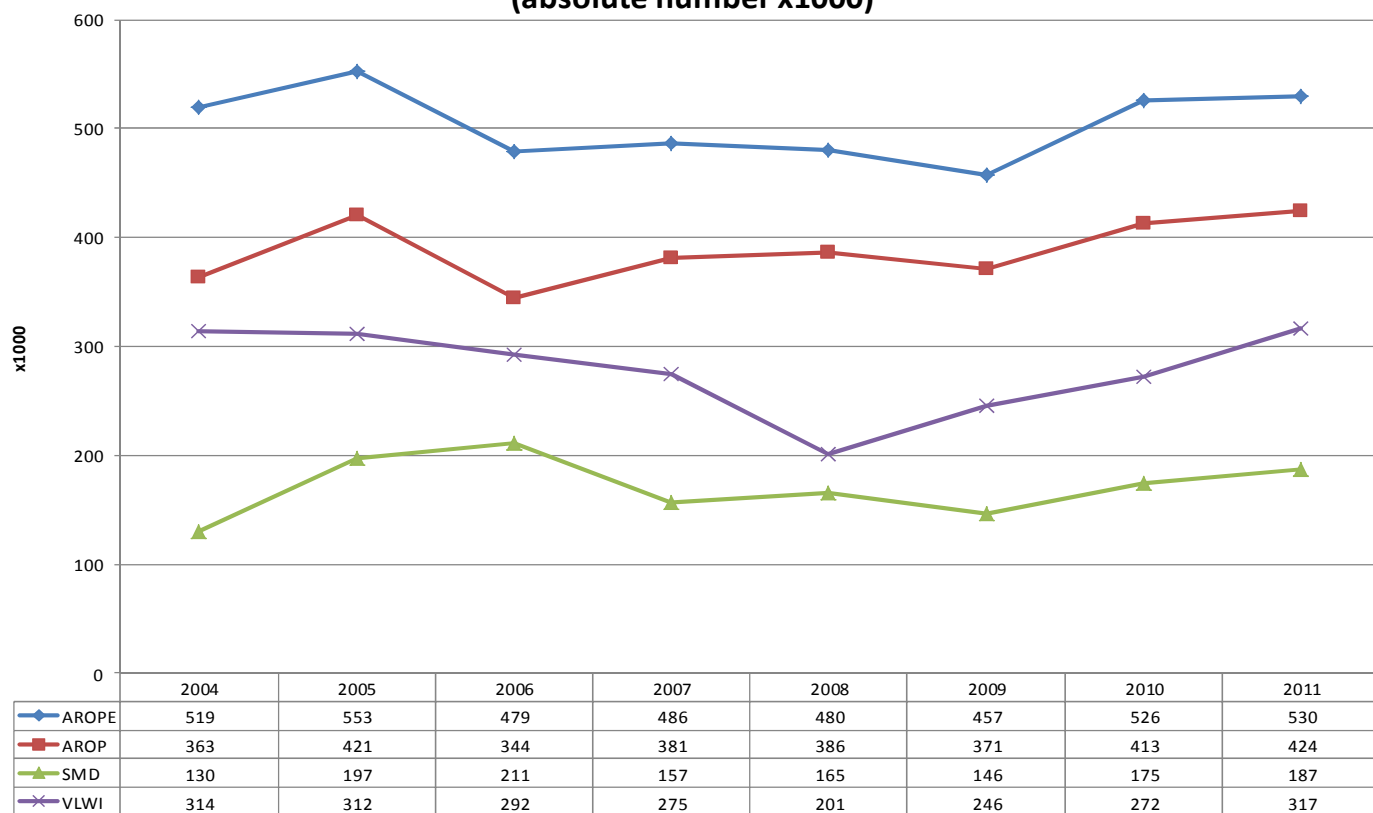
³² De Vil G., Fasquelle, N., Festjens, M-J., Joyeux, C., Welvaartsbinding van sociale en bijstandsuitkeringen, Federal Planning Bureau, Working Paper 4-11, 2011.

³³ The Federal Planning Bureau has used the average gross wage (for employees), the occupational income (for self-employed persons) and the available income per capita (for assistance schemes).

³⁴ Bodart, V., Hindriks, J., (2013), Les inégalités d'inflation selon l'âge et le revenu in *Economiques*, UCL, March 2013, No. 102.

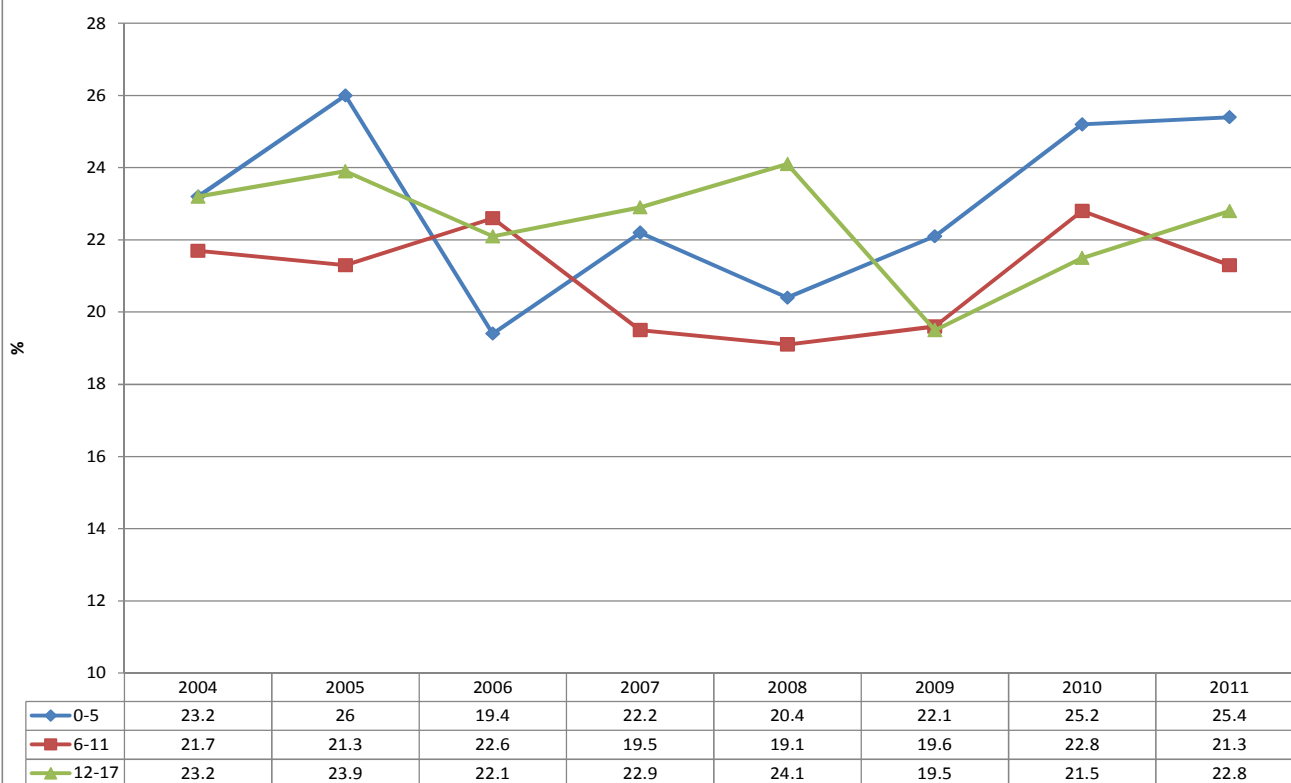
³⁵ At the moment of the redaction, the EU27 level was still an estimate.

**Figure 10: Poverty or social exclusion of children, Belgium
(absolute number x1000)**

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure 11 : Poverty or social exclusion of children by age, Belgium (%)

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

In figure 5 it was already shown that the poverty gap as well as the risk of persistent poverty has increased for children. Between 2008 and 2011, the poverty gap has increased from 17.5% to 21.5%. The poverty gap for children in 2011 was wider than the poverty gap for the population in the active age (20.0%) and for the elderly (13.2%). Between 2007 and 2011, the risk of persistent poverty increased from 6.8% to 11.6% (figure 6).

The percentage of early school leavers shows little evolution and amounted to 12.3% in 2011 (EU27: 13.5%). This indicator draws an image of the number of young people (age 18-24) with a weak labour market position, but also of the performance of the education system. In the field of education, the PISA 2009 survey³⁶ showed that Belgium is one of the few countries that combine a high general performance level of fifteen-year olds with high coherence between the performance and the social-economic status of the pupils, and consequently with a high degree of social inequality³⁷. The PISA survey also breaks down the performances in the field of reading abilities according to immigration backgrounds. This analysis again shows that the Belgian education system is characterized by high average performances and by important social inequalities. The differences in reading abilities between native pupils and pupils with an immigration background are greater than the OECD average and are even between the higher ones in an international context³⁸. When the differences in performance levels between native pupils and pupils with an immigration background are corrected on the basis of the social-economic status, these differences are reduced, but important differences nevertheless remain.

Child mortality decreased gradually from 4.5‰ in 2002 to 3.3‰³⁹ in 2011 (EU27: 3.9‰).

The *Health Behaviour of School Aged Children (HBSC)* survey provides information on the health situation of eleven to fifteen-year olds⁴⁰. This survey showed that 4 to 6% (depending on region and gender) of the thirteen-year olds smoked at least once a week in 2009/2010. For the fifteen-year olds, this was 15 to 17%. Between 3 and 8% of the thirteen-year olds reported using alcohol at least once a week. For the fifteen-year olds, this was between 16 and 32%. Differences according to social-economic status (SES) were reported for the following behavioural aspects: fruit consumption, brushing ones teeth more than once a day, life satisfaction (items with higher frequencies among pupils with a higher SES), soft drink consumption, watching television more than 2 hours on weekdays, own perception of health status, overweight and obesity (items with higher frequencies among pupils with a lower SES).

4.3. Housing

A breakdown of the evolution of the number of persons living in situations of poverty and social exclusion according to the housing situation shows that the increase (see figure 1) only occurs among persons renting their home. Especially among the tenants on the private housing market, the number of persons living in situations of poverty or social exclusion has clearly increased since 2007. Among owners, with or without mortgage, the number of persons living in situations of poverty or social exclusion remains stable⁴¹ (figure 12). Among tenants poverty as well as very low work intensity and, to a lesser extent, severe material deprivation have increased (cf. graph B in annex 1).

³⁶ Government of Flanders, PISA Reading literacy of fifteen-year olds in Flanders, First results of Pisa 2009, 2010.

³⁷ There are important differences between the communities in the field of performance level and impact of the social-economic background. The German- and French-speaking obtain lower scores, as regards performance level as well as regards the impact of the social-economic status on the performances.

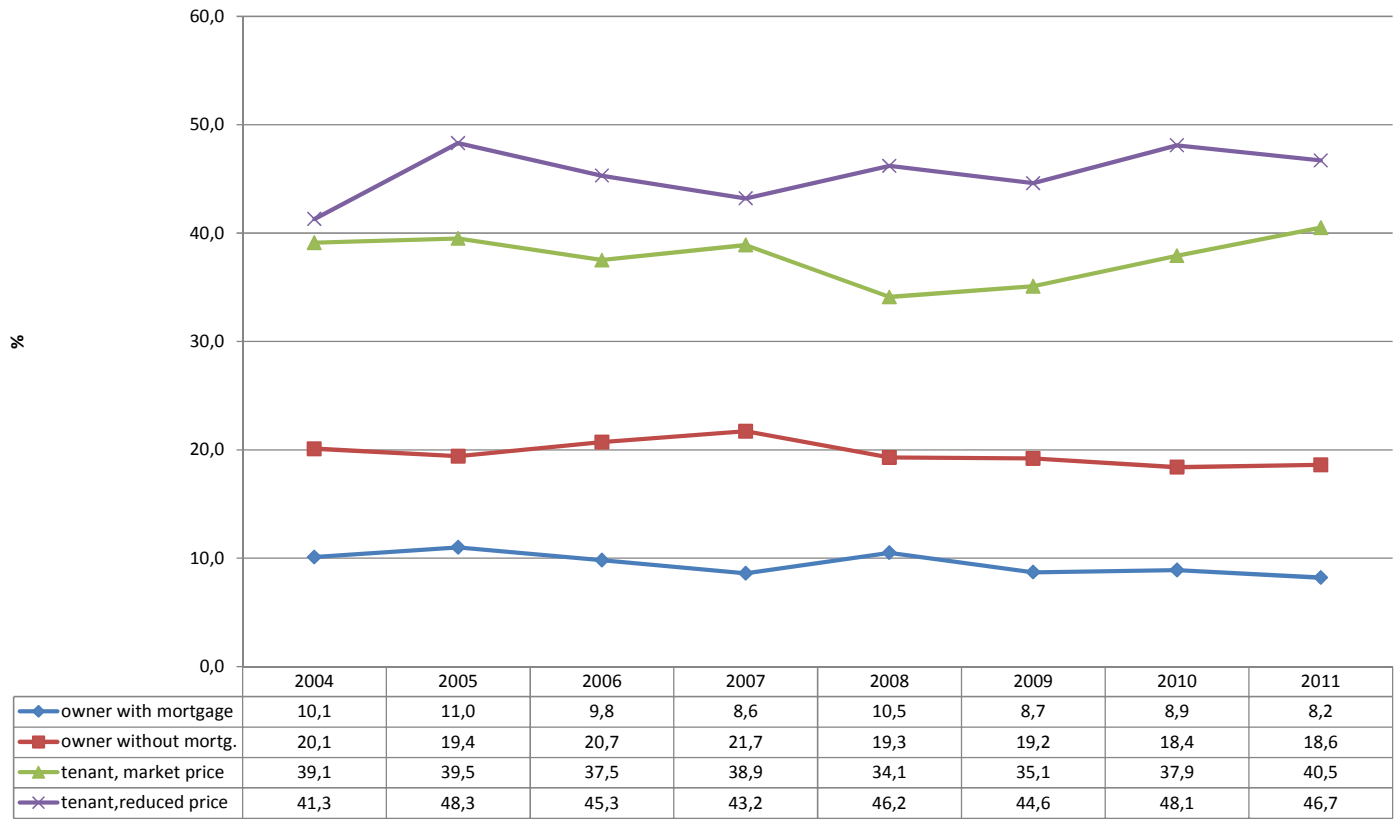
³⁸ In this field too, there are differences between the communities. In Flanders, the differences according to immigration status are greater than in the other communities.

³⁹ Provisional figure on 8/3/2013.

⁴⁰ This survey is coordinated by the WHO and is not part of the (European) statistical system. The OECD is examining the quality of this and other surveys that focus on the living situation of children.

⁴¹ The higher risk of poverty and social exclusion for owners without mortgages compared to owners with mortgages is probably linked with the profile of these categories. Owners without mortgages are mostly elderly people with lower (pension) incomes.

Figure 12: Risk of poverty and/or social exclusion by housing tenure, Belgium (%)

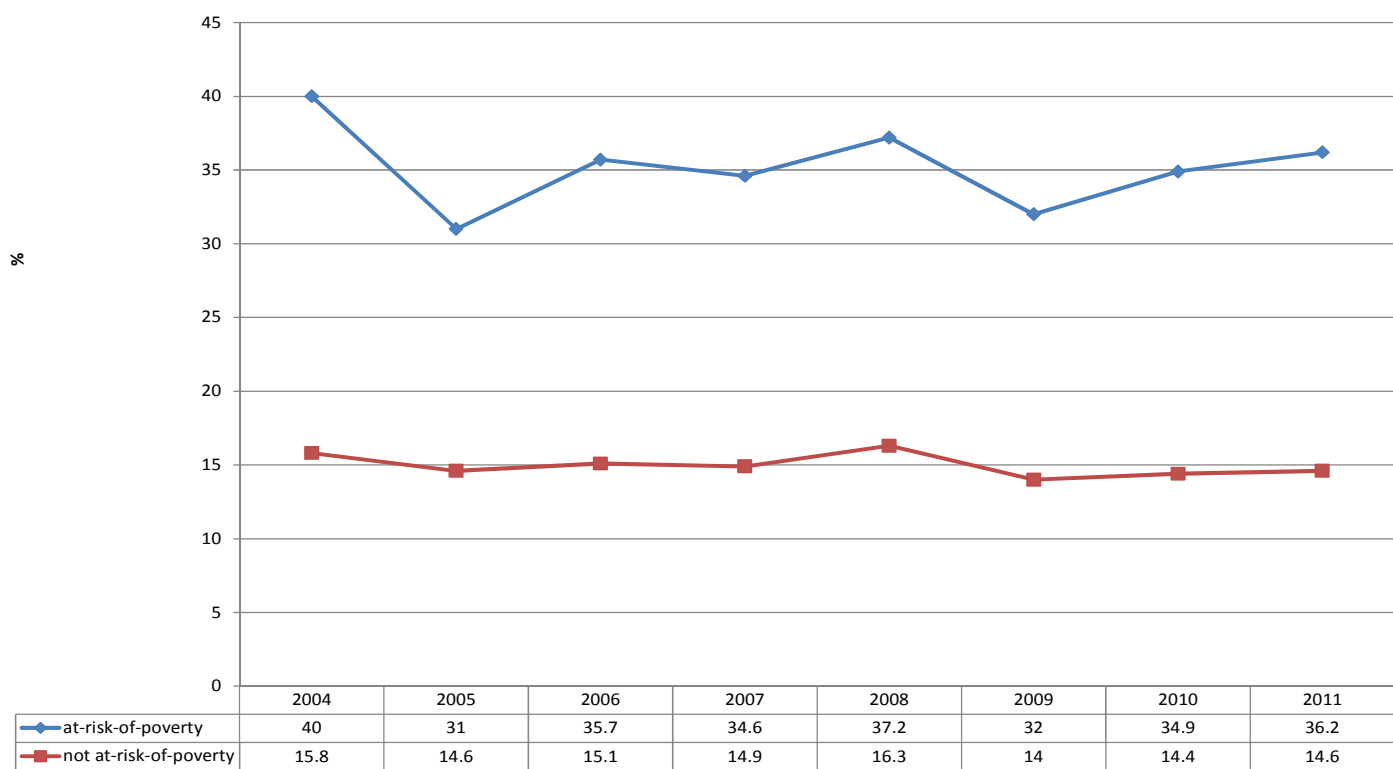

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Furthermore, it is relevant to follow up the evolution of the share of the housing costs in the household budget. This indicator shows that for persons below the poverty threshold, this share amounts to about 35%, while it amounts to about 15% for persons above the poverty threshold (figure 13). On the basis of EU-SILC 2011, it appears that 10,6% of the population is confronted with potentially problematic housing costs⁴². Broken down by age category, it appears that this percentage is higher for the elderly (12.9%) than for children (10.7%) and persons in the active age (10.0%) (figure 14).

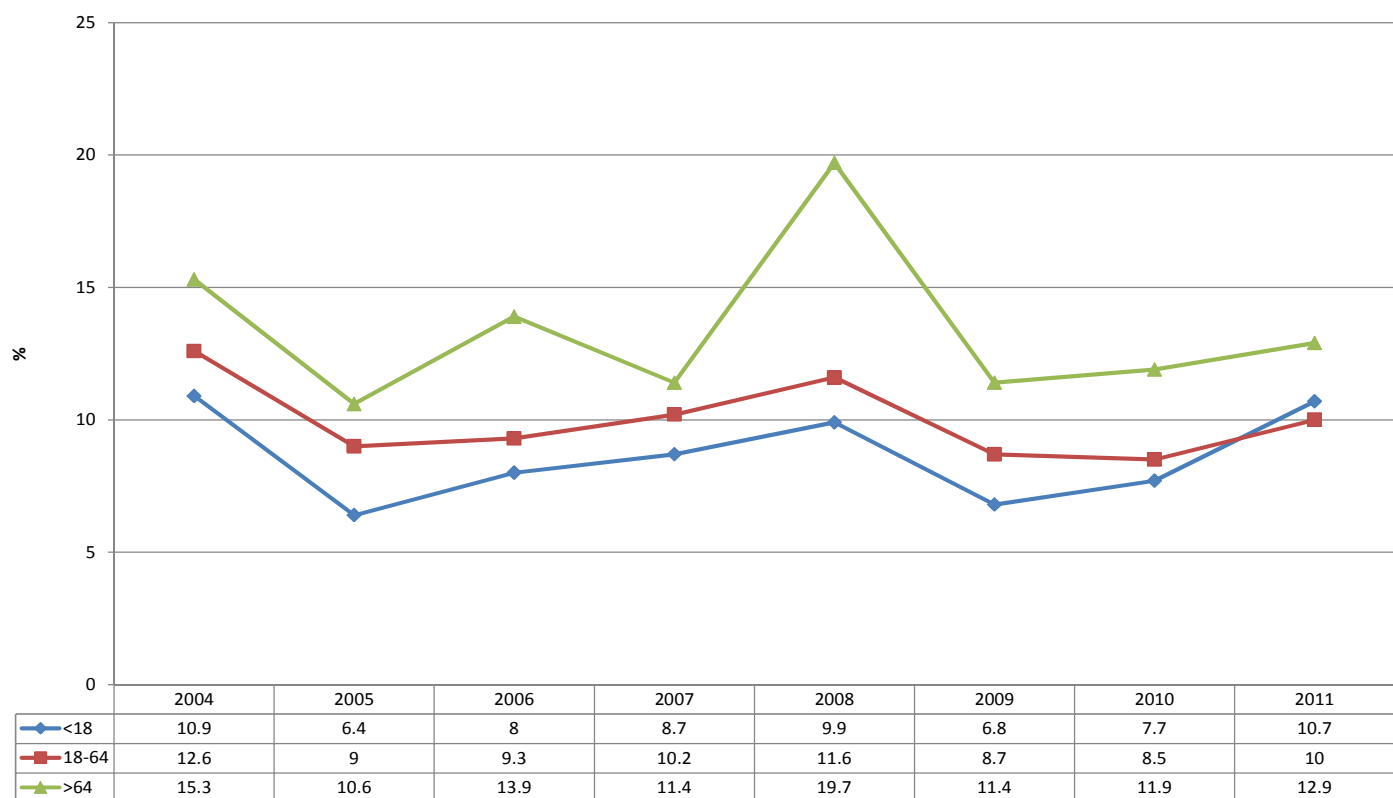
⁴² "Problematic housing costs": a situation in which the total housing costs (minus housing benefits) amount to 40% or more of the total disposable household income (minus housing benefits).

Figure 13: Median housing cost burden by poverty status (in % of household disposable income), Belgium

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure 14 : Housing cost overburden rate by age: % of persons with housingcost>40% of disposable household income, Belgium

Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

4.4. Active inclusion

The active inclusion strategy holds three components: an adequate minimum income, inclusion towards the labour market and access to high-quality services.

An important indicator for the extent to which a country succeeds in guaranteeing a minimum income is indeed the poverty risk. As already mentioned the poverty risk remained more or less stable or increased slightly between 2010 and 2011. Offering (minimal) income protection in case a household has no primary income (due to social risks), is a key function of social protection systems and of an active inclusion policy. In that respect, it is relevant to examine the poverty risk in households with very low work intensity. It can be assumed that these households depend on benefits to a large extent. As already mentioned, households with very low work intensity are confronted with a very high poverty risk, especially when children are involved. Figure 15 shows that the poverty risk for this group has increased during the observed period, especially among households with children⁴³.

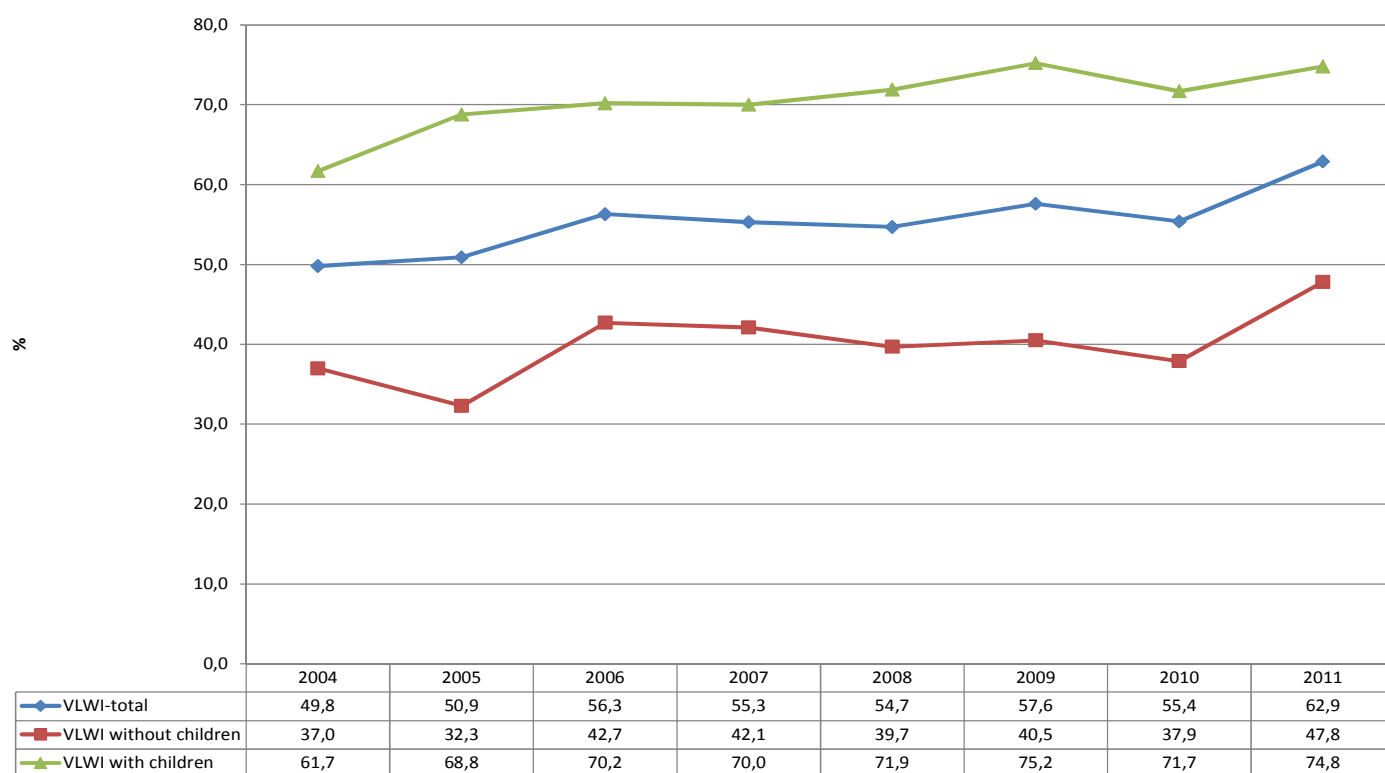
The percentage of working persons at risk of poverty remained stable at around 4% during the period 2004-2011 (see table 2 annex 1). Flanders (3.1%) and Wallonia (4.3%) had about the same level of 'in-work' poverty. This level also remained stable during the observed period. Brussels however had a higher level (10% in 2011). Population categories with a high 'in-work' poverty risk in 2011 were: persons with a nationality from outside the EU27 (25%), single parent families (12%), persons with low education levels (8.5%), self-employed persons (9.3%), persons working part-time (8.7%) and single women in the active age (8.3%).

As regards the labour market participation, it can be concluded that the general employment rate remained more or less stable during the crisis period. For some vulnerable target groups (non-EU27 nationality, low education level), a slight decrease of the employment rate can only be found since 2007/2008, which widens the gap with the total active population. The employment rate of older employed persons continues to increase gradually. The long-term unemployment rate has remained stable (figure 16).

The degree of participation in activities in the context of life-long learning by educational attainment is an indicator for the accessibility of the services in question. The indicator for participation in education or training among the population aged 25 to 64 decreased significantly between 2004 and 2008, especially among persons with a high initial education level. Between 2008 and 2011, the participation remained stable. For persons with a low initial education level, the degree of participation has remained at a stable low level since 2003. The difference between persons with low and high education levels has thus become smaller, but not as a result of a higher participation of persons with low education levels (figure 17).

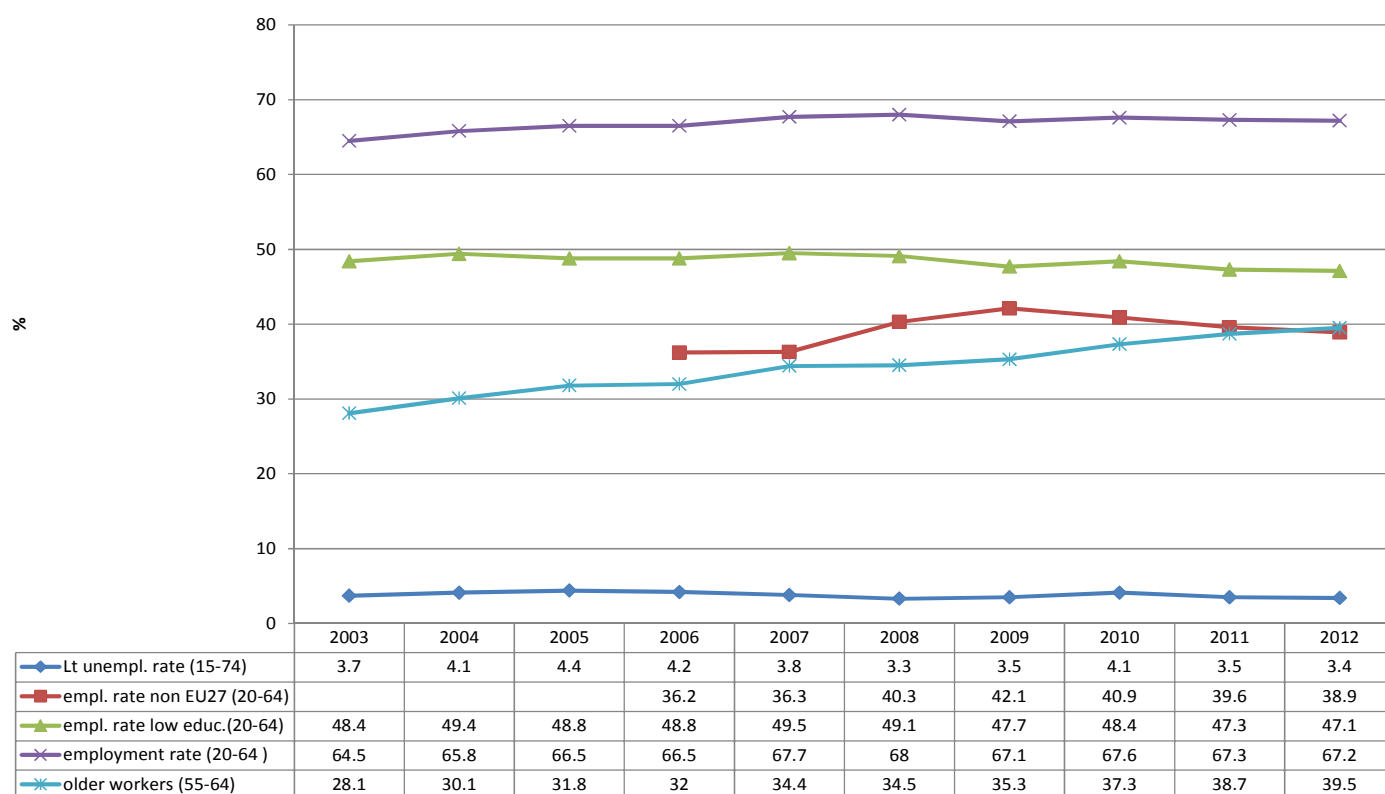
⁴³ As the sample size of these groups is relatively small, these evolutions should be interpreted with caution. Moreover, evolutions in the poverty risk can be due to the impact of social protection and to changes in the constitution of this group.

Figure 15: At-risk-of-poverty rate for population in very low work intensity households, total, with and without children, Belgium (%)

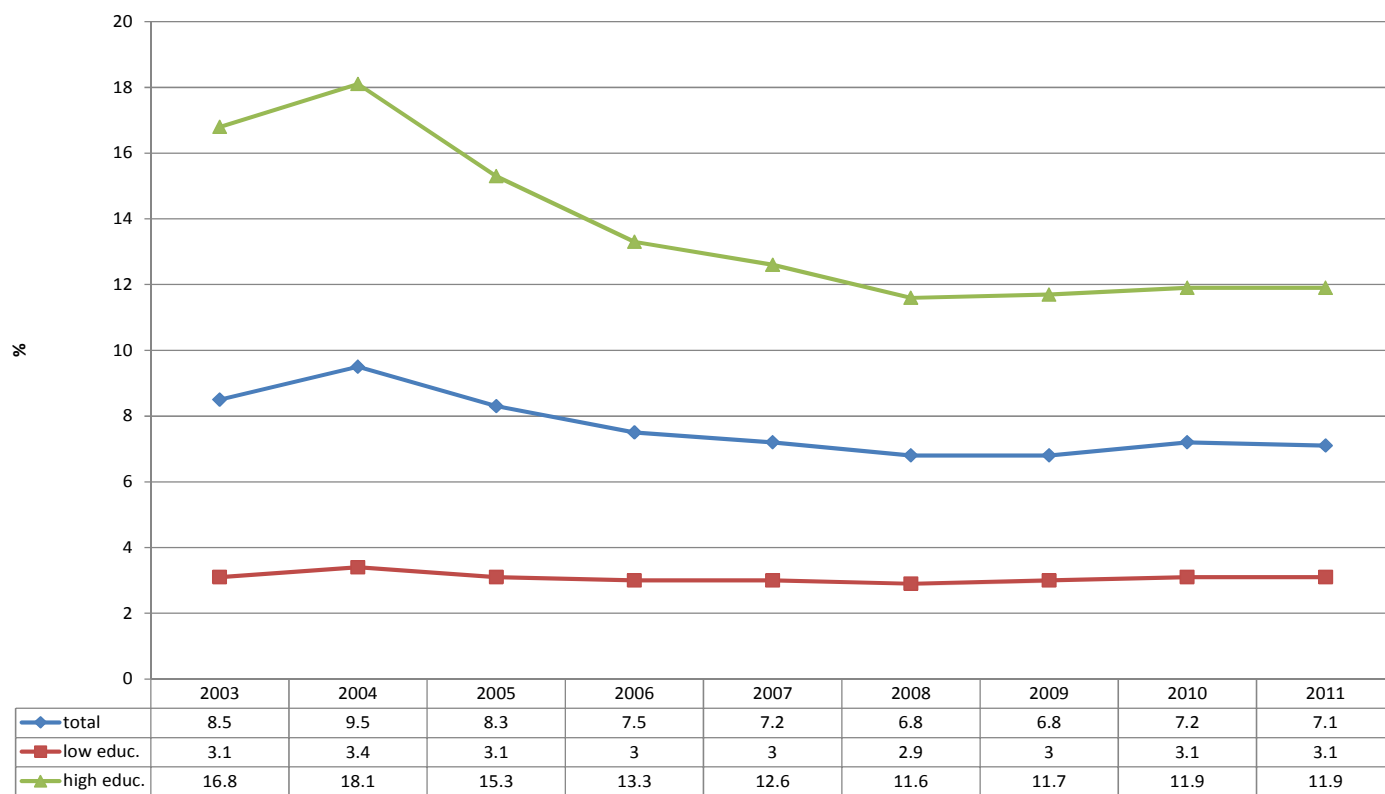
Source: EU-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure 16: Employment rate (20-64), total and specific categories (non-EU27, low education, older workers) and long-term unemployment rate (15-74)

Source: Labour Force Survey, ADSEI-EUROSTAT

Figure 17: Participation in life-long learning, total and by initial educational levels low (ISCED 0-2) and high (ISCED 5-6), Belgium (population 25-64)

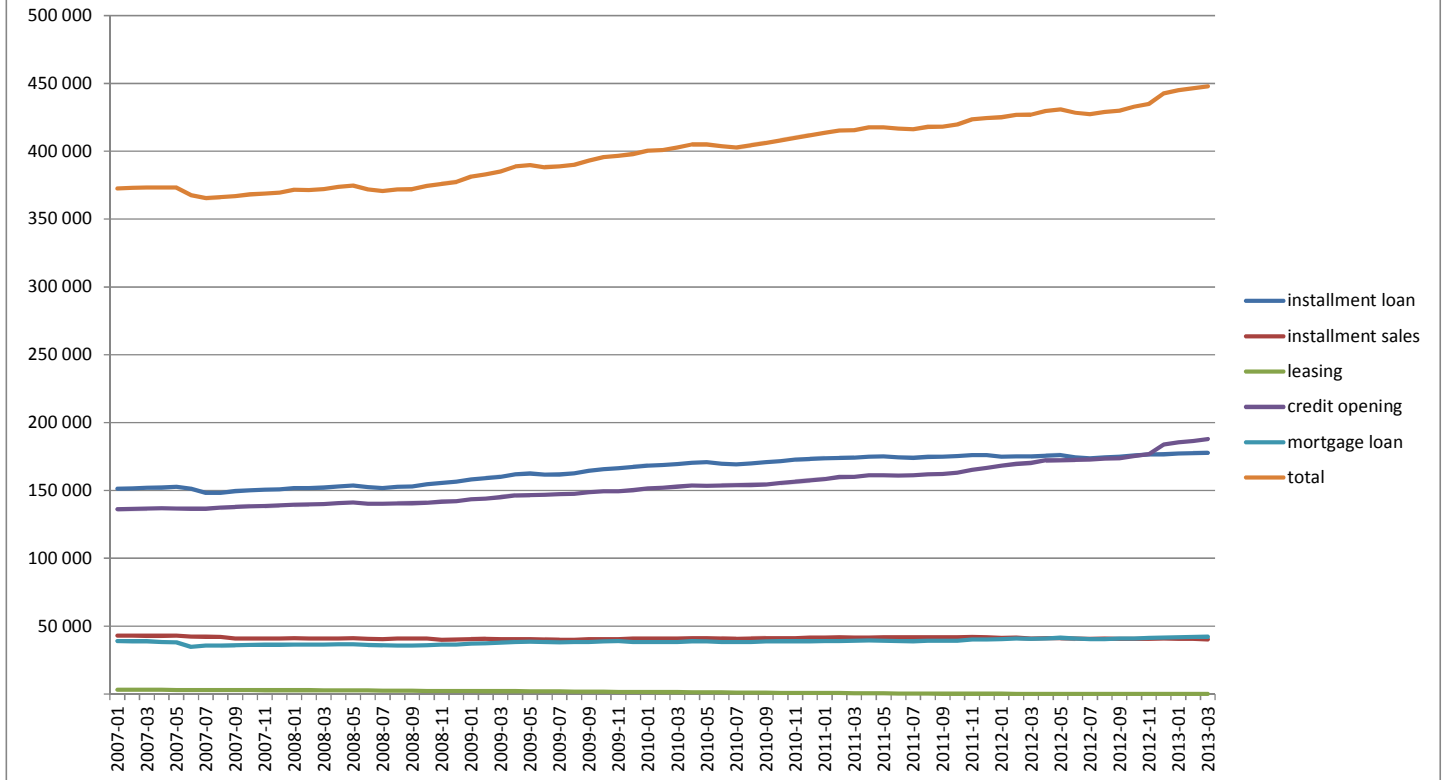
Source: Labour Force Survey, ADSEI-EUROSTAT

4.5. Overindebtedness

Since a number of years, the information of the Central Register of the National Bank (figure 18) shows a continually increasing number of credit arrears. Broken down according to the type of credit, increasing numbers of arrears are especially found for instalment credits and credit facilities. Also for mortgage credits, there is a (slighter) increase in the number arrears (+14% between January 2009 and March 2013).

The Central Individual Credit Register does not collect any further details regarding the persons with arrears. Hence, it is not clear which social reality is hidden behind this increasing number of arrears. Indicators regarding problematic debts based on EU-SILC do not show a similar growth of the problem. The percentage of persons, whose disposable income falls below the poverty threshold because they have to (further) pay back consumer credits, remains stable around 5 to 6%. The percentage of persons who live in a household with at least two arrears for basic necessities (water, gas, electricity, rent and mortgage) has increased slightly since 2007 (from 6.1% in 2007 to 7.8% in 2011).

Figure 18: Number of borrowers with at least one overdue debt repayment, Belgium

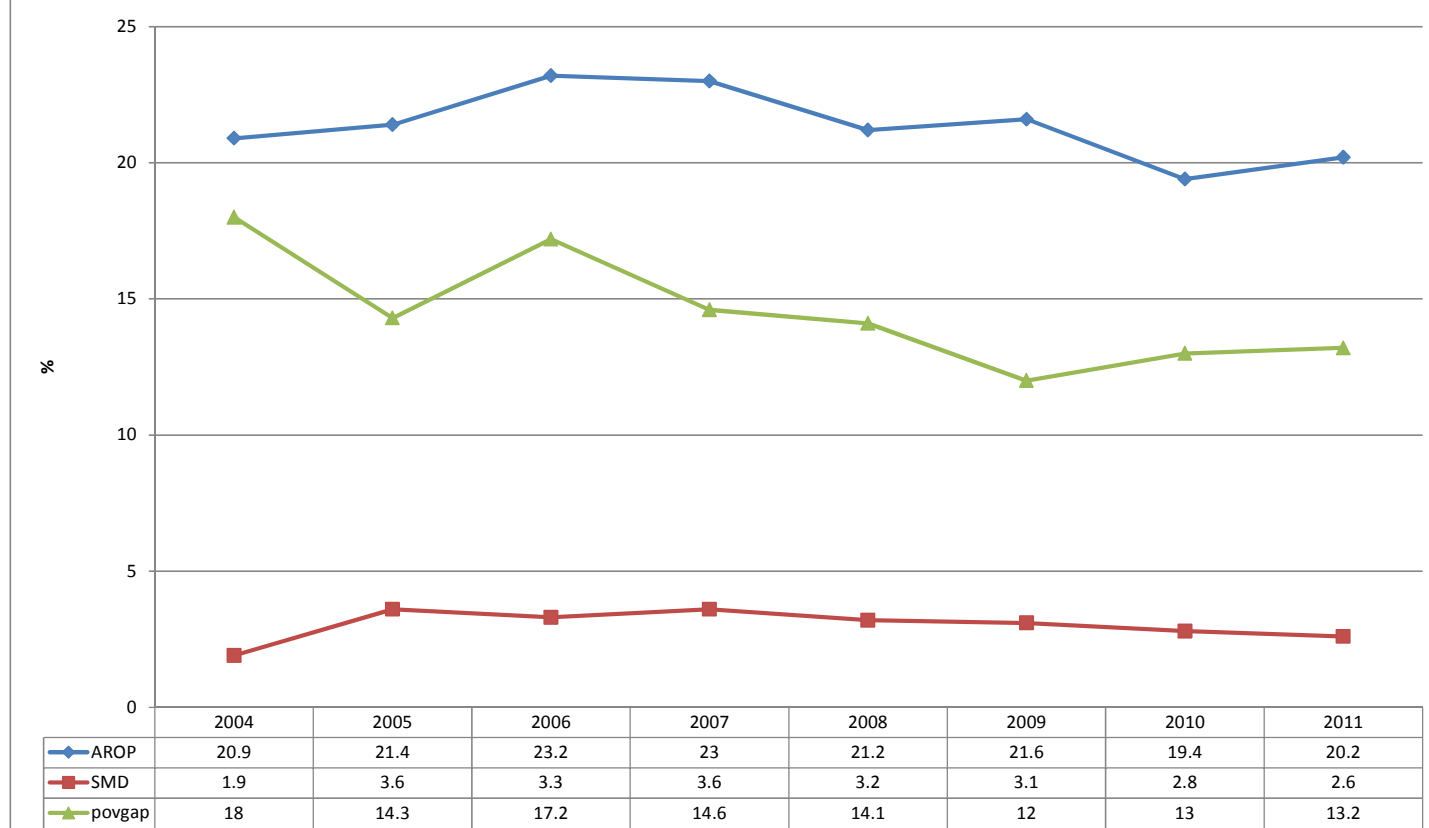
Source: National Bank of Belgium

5. Pensions

Important efforts have been made during the last years in order to increase the minimum incomes of pensioners. This policy has probably contributed to the decrease of the poverty risk for the elderly (65+), from 23% in 2006 to 19% in 2010 (EU27: 16% in 2010). The relatively steep decrease between 2009 and 2010 (from 22% to 19%) can also be explained by the fact that the at-risk-of-poverty threshold has remained at nearly the same level. On the basis of the most recent data, the poverty risk did not further decrease between 2010 and 2011 (20.2%). The median at-risk-of-poverty gap for the elderly (65+) decreased between 2006 and 2009, but has widened again since then (figure 19).

In contrast to the poverty risk indicator, the elderly (65+) score lower for the severe material deprivation indicator than the age category 0-64 (2.6% compared to 6.3%).

Figure 19 : Poverty risk, poverty gap and severe material deprivation among the elderly population (65+), Belgium

Source: Labour Force Survey, ADSEI-EUROSTAT

Notwithstanding the positive evolution of the poverty risk, several indicators show that the pensions, on average and in international comparisons, are not high. The proportion between the median income of the population aged 65+ and the median income of the age group 0-64 is 74%, while the average for the EU27 is 89%. The aggregate replacement rate, the proportion between the pensions of the age group 65-74 and the labour incomes of the age group 50-59 is 44%, while the average for the EU27 is 54%. For both indicators, the Belgian scores are among the five lowest ones.

For a correct assessment of the relative prosperity of the elderly, it is also important to take home ownership into account. However, a concerted European methodology for taking into account the impact of the so-called imputed rent (fictitious income of owners-occupiers) is not yet available. The annual report of the Study Committee on Ageing however presented the result of a calculation made by ADSEI in the context of EU-SILC. The conclusion was that if account is taken of the imputed rent, the poverty risk for the elderly (11.6%) is at a lower level than the poverty risk for the population in the active age (11.6%)⁴⁴. However, these interpretations should be approached with caution. Figure 14 (cf. above) shows that the percentage of persons who are confronted with problematic housing costs is higher among the elderly than among other age groups. The median total housing costs as a percentage of the household income is also higher for the elderly (18.7%) than for the total population (16.5%). Moreover, the extent to which the own home can be used for fulfilling other needs is a complicated issue.

The prospective theoretical replacement rate⁴⁵ shows that, with the current policy (situation January 2010) and taking into account a number of assumptions, the replacement rate for a person who retires in

⁴⁴ <http://www.plan.be/press/communique-1173-en-65-67->

⁴⁵ The theoretical replacement rate is an indicator for the level of the pension compared to the wage earned before retiring. The calculation is based on a number of type cases. These type cases draw a picture of the functioning of the pension system, but they

2050 will be around the same level. For the basic type case (career of 40 years, average income) the net replacement rate (1st and 2nd pillar) in 2010 amounted to 74%. In 2050, it would amount to 76%, taking into account a number of assumptions. Table 2 shows the results for a number of variants of this basic type case. The table shows e.g. that the current and the future replacement rate varies widely according to the income level during the professional career. For low incomes, the replacement rate amounted to 85% in 2010 (82% in 2050), for high incomes it amounted to 54% in 2010 (53% in 2050). In 2010, the replacement rate after 10 years of retirement amounted to 77%. The effect of a career interruption in the context of child care does not influence the replacement rate. Career interruptions in other contexts have a slightly more significant influence.

Table 3: Current (2010) and prospective theoretical replacement rate

	Base-case: 40year career, average income level	Low income level	High income level	10 years after retirement	Female employee with 3 years career interruption for care of children	3 year career interruption due to unemployment	10 year absence of labour market
2010	74	85.2	54.2	67.5	73.7	69	67.2
2050	75,9	82.1	53.1	70.5	74.2	72.5	66.3

As regards the budgetary sustainability of the pensions, the Study Committee on Ageing (2012) estimates the additional pension costs at 0.9% of GDP for the period 2011-2017 and at 4.6% of GDP for the period 2011-2060. The general additional costs of ageing are estimated at 1.4% of GDP for the period 2011-2017 and at 6.1% of GDP for the period 2011-2060. Compared to previous estimates, these figures represent an increase of the cost of ageing.

6. Health care and long-term care

Further efforts are necessary to improve the international comparability of the relevant indicators. However, the 2012 report regarding the performance of the Belgian health system offers a rich source of information on the Belgian situation⁴⁶.

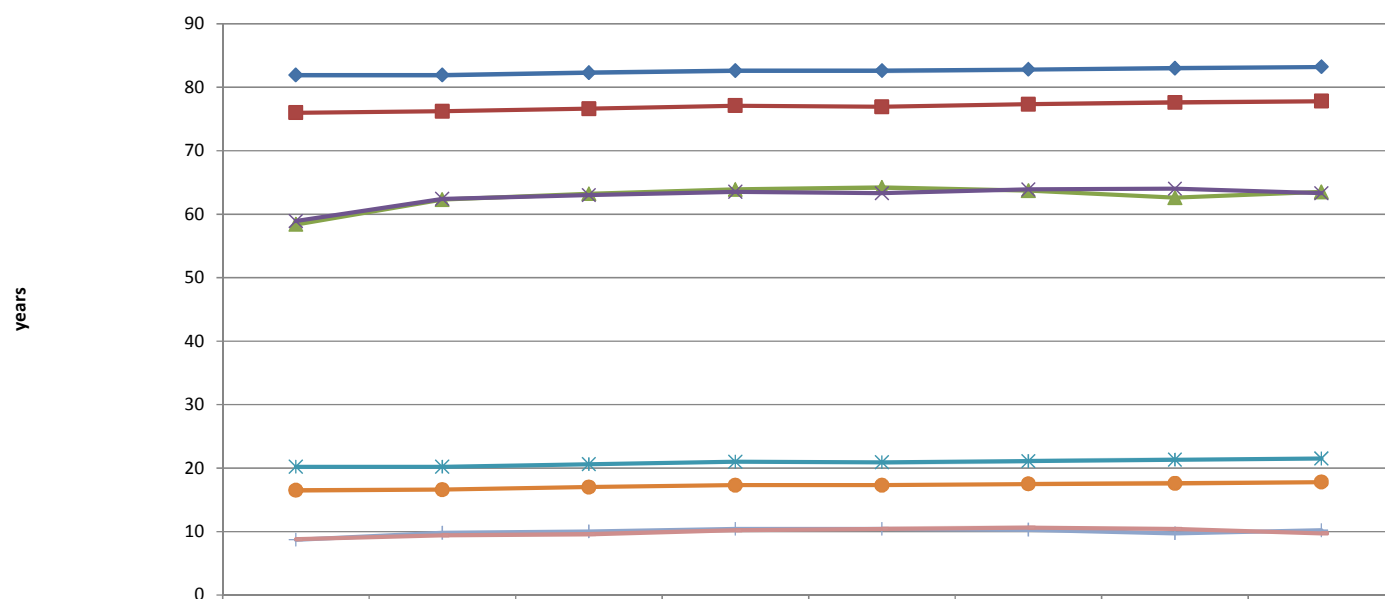
Between 2004 and 2011, life expectancy at birth for women has increased from 81.9 to 83.2, for men it has increased from 76 to 77.8 years⁴⁷. During the same period, life expectancy in good health at birth remained stable and was 63.5 years for women and 63.5 years for men in 2011. Between 2004 and 2011, life expectancy at age 65 increased from 20.2 to 21.5 years for women and from 16.5 to 17.8 years for men. Life expectancy in good health at age 65 was 10.2 years for women and 9.7 years for men in 2011 (figure 20).

are not (necessarily) representative of the actual pensions the pensioners receive. For more information: cf. 'Pension Adequacy in the European Union. Report prepared Jointly by the Directorate General Employment, Social Affairs and Inclusion of the European Commission and the Social Protection Committee, May 2012' (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=758>)

⁴⁶ Vrijens, F., et. al. (2012) De performantie van het Belgische gezondheidssysteem. Report 2012, KCE report 196A (https://kce.fgov.be/sites/default/files/page_documents/KCE_196A_performantie_Belgisch_gezondheidssysteem.pdf)

⁴⁷ 2011 still provisional (March 2013).

Figure 20 : Life expectancy (LE) and Healthy Life Years (HLY) in years, Belgium

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
LE female at birth	81.9	81.9	82.3	82.6	82.6	82.8	83	83.2
LE male at birth	76	76.2	76.6	77.1	76.9	77.3	77.6	77.8
HLY-female at birth	58.4	62.3	63.2	63.9	64.2	63.7	62.6	63.5
HLY-male at birth	58.9	62.4	63	63.5	63.3	63.9	64	63.3
LE female at 65	20.2	20.2	20.6	21	20.9	21.1	21.3	21.5
LE male at 65	16.5	16.6	17	17.3	17.3	17.5	17.6	17.8
HLY female at 65	8.7	9.8	10	10.4	10.4	10.3	9.7	10.2
HLY male at 65	8.8	9.4	9.6	10.2	10.4	10.6	10.4	9.7

Source: Eurostat

Like in other member states, the health system in Belgium is characterised by a number of important social inequalities. The 2012 report regarding the performance of the Belgian health system gives an overview of these inequalities. An important structural fact in this context is the difference in life expectancy (in good health) according to social-economic status. A number of figures are shown in table 3. This shows significant differences for both sexes. For men, the difference between the extremes is 7.5 years, for women it is 5.9 years. Regarding life expectancy in good health, the differences are even considerably bigger. Here, the difference between the extremes is 18.6 years for men and 18.2 years for women.

For example: the estimated life expectancy at age 65 for men with a low education level is 7.38 years and 11.28 years for men with a high education level. As regards women, these figures are 7.56 years and 12.57 years respectively (WIV, EU-SILC 2004).

Table 4: Life expectancy (2001) and healthy life expectancy (2004) at age 25, by sex and level of education, Belgium

	Life expectancy		Healthy life expectancy	
	male	female	male	female
Higher education	55	59.9	46.33	47.1
Higher secondary education	52.5	58.8	41.54	41.27
Lower secondary education	51.3	58.0	39.71	42.01
Primary education	49.3	56.2	36.65	36.27
No diploma	47.6	54.0	27.75	28.92

Source: Deboosere et. al., Van Oyen et. al. in de Performantie van het Belgische gezondheidssysteem. Rapport 2012.

Smaller inequalities were found with regard to the screening of breast and cervical cancer. As regards vaccination against these cancers, even a higher coverage was registered for the weaker groups. Also for a number of indicators regarding care quality there are no (major) differences according to social-economic status. As regards health promotion/life style, major differences are registered, especially with regard to smoking behaviour and obesity as well as with regard to overweight, vegetable and fruit consumption and, to a lesser extent, physical exercise (cf. Performance of the Belgian health system; 2012 Report).

Compared to other member states, Belgium scores well on accessibility of health care on the basis of the 'unmet need' indicator. The number of persons who have to postpone medical consultations for financial reasons is among the lowest in the EU27. In 2010, 2.5% of the population was in such a situation. In the group with the 20% lowest incomes, this percentage amounts to 7%.⁴⁸ The health Interview Survey evaluates 'unmet need' on the basis of a larger set of medical services (medical care, surgery, drugs, glasses or lenses, mental health care). It was found that in the lowest income quintile, 27% of the respondents report a postponement of a contact with the health system, compared to 4% in the highest quintile. The overall percentage was 14% (26% in Brussels, 14% in Wallonia and 11% in Flanders)⁴⁹.

Improving the measurement of the financial accessibility of health care is a major challenge. Very little information is available however. In addition to the above-mentioned 'unmet need' indicator and on the basis of the System of Health Accounts, it can be examined at an aggregate level what patient themselves spend on health care. These data show that the absolute amount of 'out-of-pocket payments' increased from 5.33 billion to 7.23 billion EUR between 2003 and 2010. However, the proportion between these expenses and the total health expenditure has remained constant. Compared with other countries, out-of-pocket expenditures as percentage of total expenditure are in Belgium on the higher end⁵⁰. Overall, due to comparability problems the results concerning accessibility remain rather inconclusive.

⁴⁸ In EU-SILC 2011 the phrasing of the question for this indicator was changed in order to bring it in line with the English version, which implies that the results for that year are not comparable with the results of the preceding years.

⁴⁹ Vrijens, F., et. al. (2012) De performantie van het Belgische gezondheidssysteem. Report 2012, KCE report 196A

⁵⁰ id.

Table 5: Out-of-pocket expenditures (2003-2010)

year	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
All out-of-pocket payments								
Billion €	5,53374	5,53049	5,68334	6,27044	6,73778	7,02868	6,85982	7,25518
% expenditure on health	20,0	18,8	18,6	20,5	20,9	20,3	18,9	19,4
€/capita	533,31	530,70	542,37	594,47	634,10	656,27	635,38	665,88
Co-payments only								
Billion €						1,85261	1,96620	1,93881
% of all out-of-pocket payments						26,4	28,7	26,7

Source: out-of-pocket expenditures: System of Health Accounts (SHA), OECD Health Data 2012; Co-payments (tickets modérateurs/remgeld): RIZIV-INAMI, cited from: Vrijens, F., et. al. (2012) De performantie van het Belgische gezondheidssysteem. Rapport 2012, KCE report 196A

For the period 2011-2017, the Study Committee on Ageing (2011) estimates the budgetary costs of ageing as regards health care and long-term care at 0.6% of GDP. For the period 2011-2060, the estimated additional costs are estimated at 3% of GDP.

Conclusions

Global evolution

Contrary to a number of other EU member states and on the basis of the available data, the social impact of the crisis has remained relatively limited in Belgium. The risk of poverty and social exclusion (AROPE) has increased slightly on the basis of the EU-SILC survey, but this increase is too limited to allow an extrapolation to the entire population. The underlying indicators of the Europe 2020 target have also remained relatively stable, except for the indicator very low work intensity, which is increasing since 2007. The poverty risk has increased slightly between 2010 and 2011, the last two available years. However, two important remarks should be made regarding this general picture of relative stability.

Firstly, this general stability implies that there is no evolution towards the Europe 2020 target either. The increase of social expenditure has limited the social consequences of the crisis and has automatically stabilised the economy. However, it is clear that the current budgetary and economic context strongly hampers reaching the target.

Secondly, the analysis of additional indicators and the breakdowns of these indicators show that behind the general stability of the last years, a number of shifts took place, which are contradictory in certain aspects. Since a number of years (already before the start of the Europe 2020 strategy) the situation of the elderly is improving, while the situation of children and their households is deteriorating. As regards the policy implications of this finding, a number of remarks should be taken into account (cf. below).

As key social indicators have a time-lag due to methodological reasons and thus currently reflect mainly the 2010-2011 situation, it is useful to look at some more timely information, although this gives only a partial picture. In this regard it can be found that monthly unemployment has been rising in 2012 and the beginning of 2013. Gross Household disposable income, based on national accounts data, has decreased steadily between 2009 and 2012. How this will affect living standards will have to be monitored in next EU-SILC waves.

Challenges

The priorities as identified in the National Reform Programme and in the National Social Report 2012 reflect a number of important challenges that emerge from an analysis of the social indicators.

At the intersection of social protection and labour market integration is the high (and increased) percentage of persons in households with very low work intensity and the high (and also increased) poverty risk of this category probably a very important challenge. The level of the social benefits and the labour market access and integration of specific groups are important parameters in this context.

Furthermore, the analysis of the evolution of the social situation also confirms the importance of a policy with a specific focus on the living situation of children. Various indicators show that the risk of poverty and social exclusion for children has continued to increase (slightly). At the same time, there are persistent structural inequalities according to the social origin of children, e.g. in the field of education, health behaviour, etc.

The very high poverty risks of single parents and persons with a nationality from outside the EU27 also require a specific focus. The weak labour market position of these categories and the decreasing employment rate of the last category also require a specific policy focus.

As regards the housing situation, the indicators show that the number of persons living in situations of poverty or social exclusion mainly increases on the rental market. At the same time, the EU-SILC survey reveals high housing costs for persons with incomes below the at-risk-of-poverty threshold. As weaker income situations and higher necessary expenses for housing-related aspects coincide in the same population categories and among the same persons, this undoubtedly leads to difficult living situations. It is important to analyse further the extent in which population categories combine different precarious living conditions.

One of the most noticeable evolutions during the past years is the decrease of the poverty risk among the elderly. However, this decrease has stopped during the last year. It is important to note that, in spite of this decrease, the poverty risk for the elderly is still high by EU standards and higher than among the other age categories in general. The replacement rate (including the 2nd pillar) too is low by EU standards. As regards the budgetary sustainability of the pensions, the Study Committee on Ageing (2012) estimates the additional pension costs at 0.9% of GDP for the period 2011-2017 and at 4.6% of GDP for the period 2011-2060. The general additional costs of ageing are estimated at 1.4% of GDP for the period 2011-2017 and at 6.1% of GDP for the period 2011-2060. Compared to previous estimates, these figures represent an increase. The employment rate of older workers has continued to increase over the last years, but remains relatively low by EU27 standards.

In the field of health care and long-term care, only few indicators are available for identifying the evolution of a number of crucial parameters, e.g. the accessibility of health care. As far as comparable data on the health situation in general are available, the Belgian health care system appears to obtain the highest satisfaction score in Europe according to the Eurobarometer survey. In international studies, it also obtains high scores as regards equal access to care. However, more and better indicators are needed to assess this performance more adequately. Like in other member states, a number of important social inequalities are found in the field of health and health care, which also show through in the important differences in the field of life expectancy and life expectancy in good health.

Annex 1

Table 1: Minimum social allowances in % of at-risk-of-poverty threshold

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 (Sept.)	2013 (Jan.)
Social assistance	Single person	72	74	72	73	76	74	75	77	75
	Couple with 2 children	63	64	63	64	66	64	64	66	64
Invalidity	Single person	96	98	96	101	102	101	103	106	104
	Couple with 2 children	80	81	80	82	83	82	83	84	83
Unemployment (after six months)	Single person	88	89	87	87	89	86	87	90	88
	Couple with 2 children	70	71	70	70	71	69	69	71	70
Old-age pension (full career)	Single person	106	107	105	106	107	106	108	106	104
	Couple	88	90	88	88	88	87	88	88	87
Allowance replacing income for persons with a disability	Single person	72	73	72	73	76	74	75	77	75
	Couple with 2 children	66	67	66	67	68	66	67	68	67
Minimum wage	Single person	130	127	125	128	130	130	128	127	125
	Couple with 2 children	90	88	87	88	89	88	88	88	87
Social assistance for the elderly	Single person	76	79	79	91	92	92	92	95	93
	couple	68	70	71	81	82	82	82	84	83

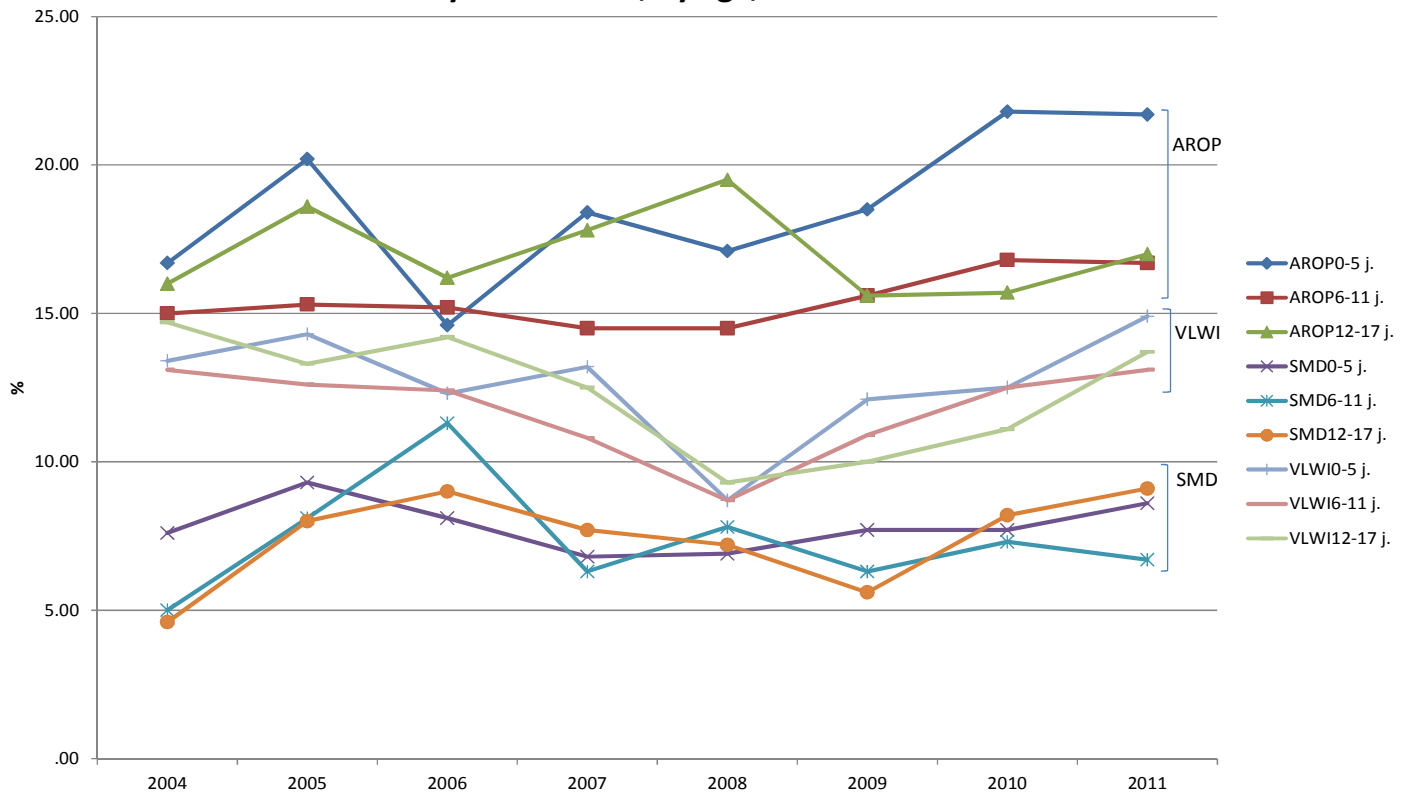
Source: MIMOSIS, FPS Social Security

Table 2: Time series of some indicators not included in figures

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
S80/S20	3.91	4.03	4.17	3.87	4.07	3.91	3.92	3.86
Gini	26.07	27.94	27.82	26.28	27.54	26.39	26.59	26.27
poverty threshold (nominal annual amounts in euro)	9405	9942	10316	10540	10791	11588	11678	12005
AROP 40% threshold (%)	4.27	2.72	3.31	3.68	3.23	3.47	4.09	3.60
AROP 50% threshold (%)	8.46	7.71	8.16	7.98	7.51	7.87	7.85	8.29
AROP 60% threshold (%)	14.30	14.83	14.69	15.17	14.72	14.57	14.59	15.30
AROP 70% threshold (%)	23.01	24.16	23.48	23.42	23.80	23.45	23.83	24.05
in-work poverty BE (%)	4.00	3.93	4.17	4.36	4.81	4.64	4.52	4.16
in-work poverty BR (%)	8.84	9.41	7.15	8.63	7.84	8.78	8.45	10.81
in-work poverty FL (%)	3.07	3.17	3.76	3.14	3.91	3.15	3.49	3.12
in-work poverty WL (%)	4.60	3.95	4.14	5.55	5.71	6.33	5.39	4.31
unmet need for medical examination (%)	4.28	3.01	2.28	2.16	2.66	2.44	2.48	5.07

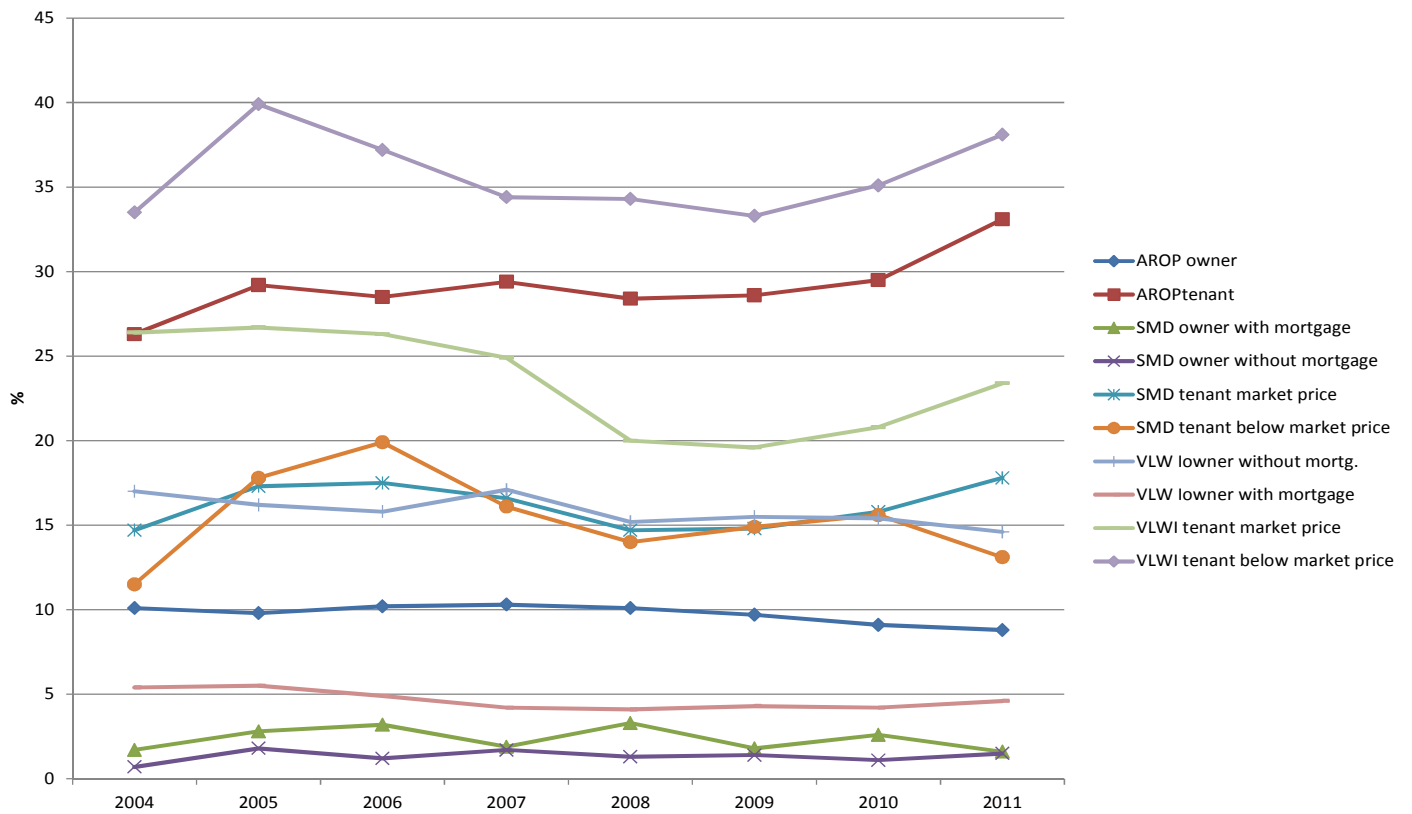
Source: EU-SILC, ADSEI

Figure A : Poverty risk, severe material deprivation and very low work intensity for children, by age, %

Source: Eu-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure B: Evolution of poverty and social exclusion by housing tenure, %

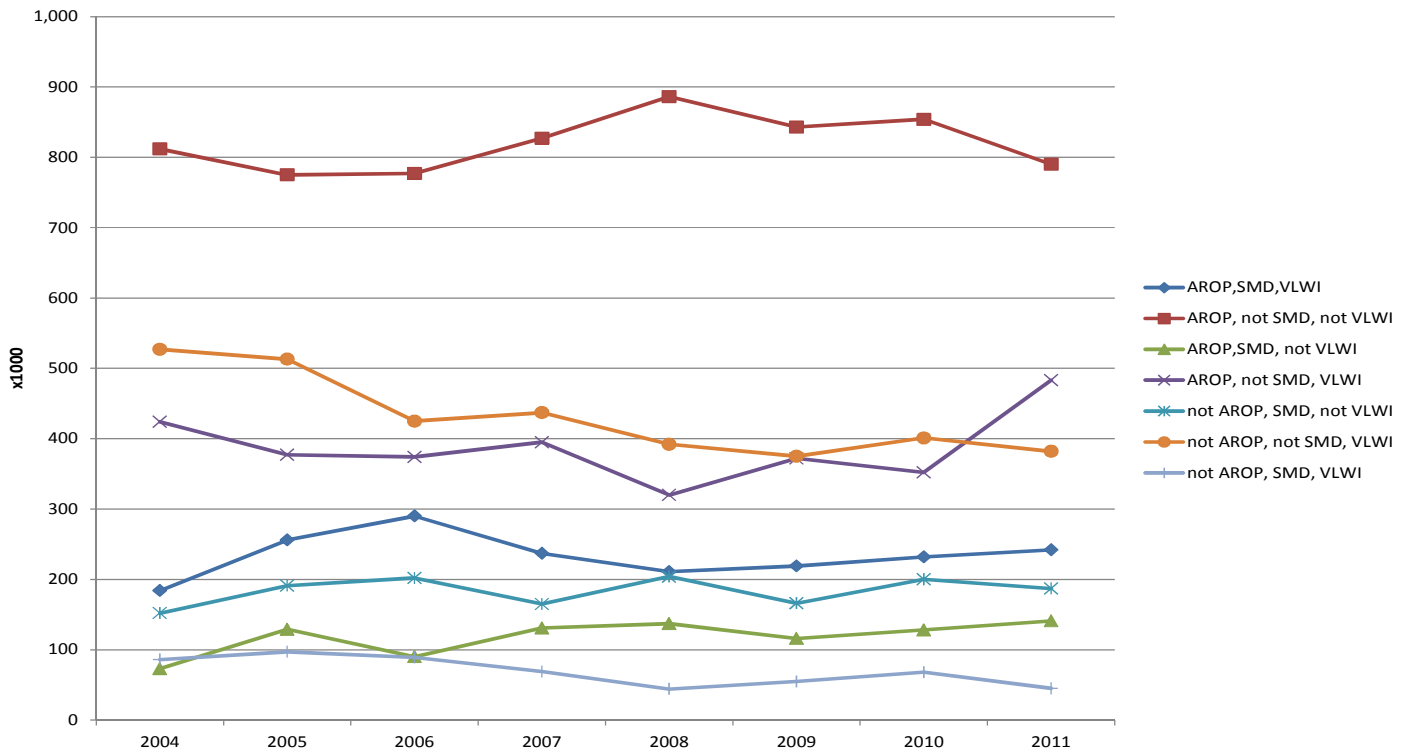
Source: Eu-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure C: Evolution of material deprivation items, %

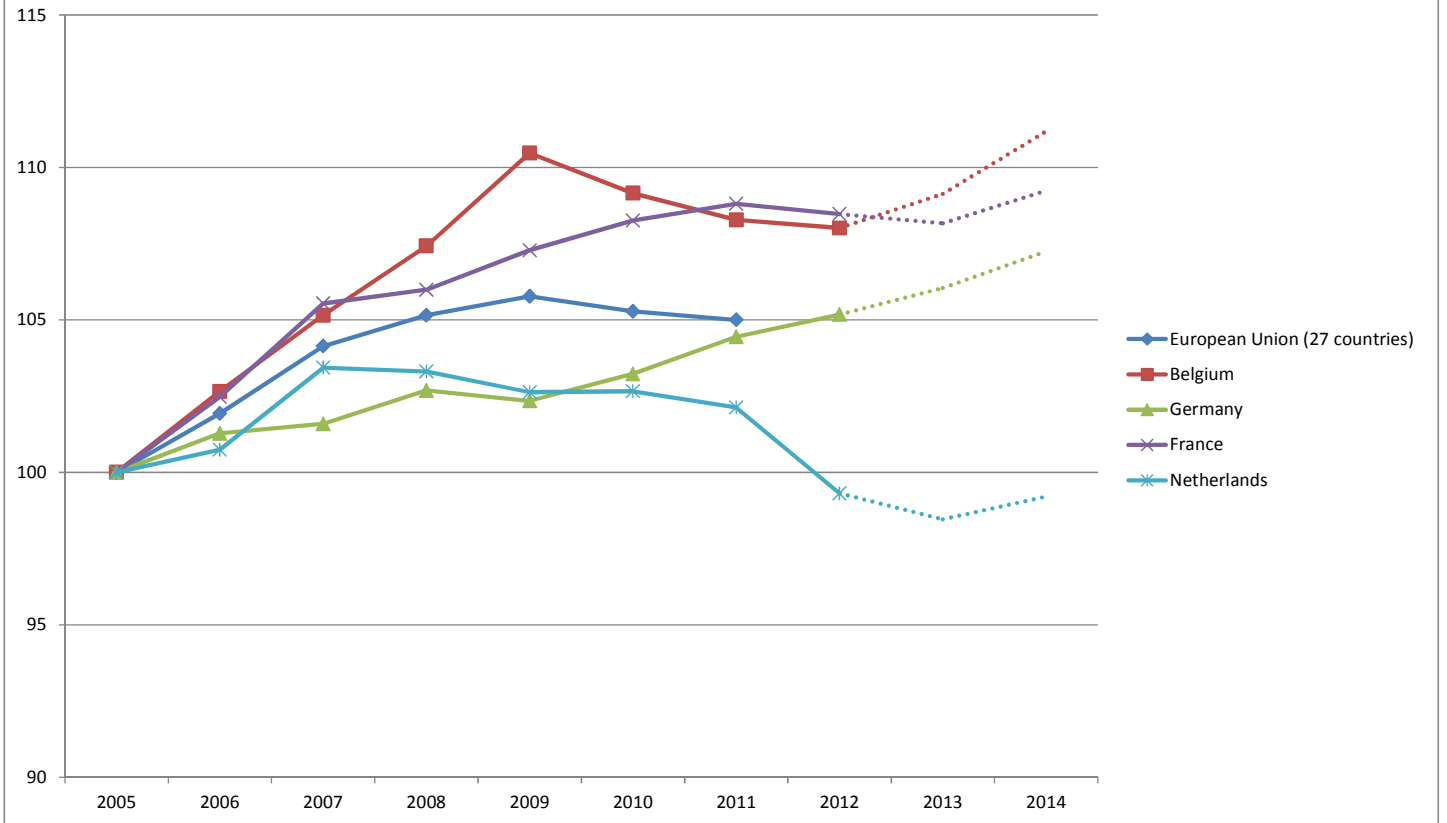
Note : wording of item 'keep home adequately warm' changed
 Source: Eu-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure D: AROPE, intersections between three basic indicators (x1000)

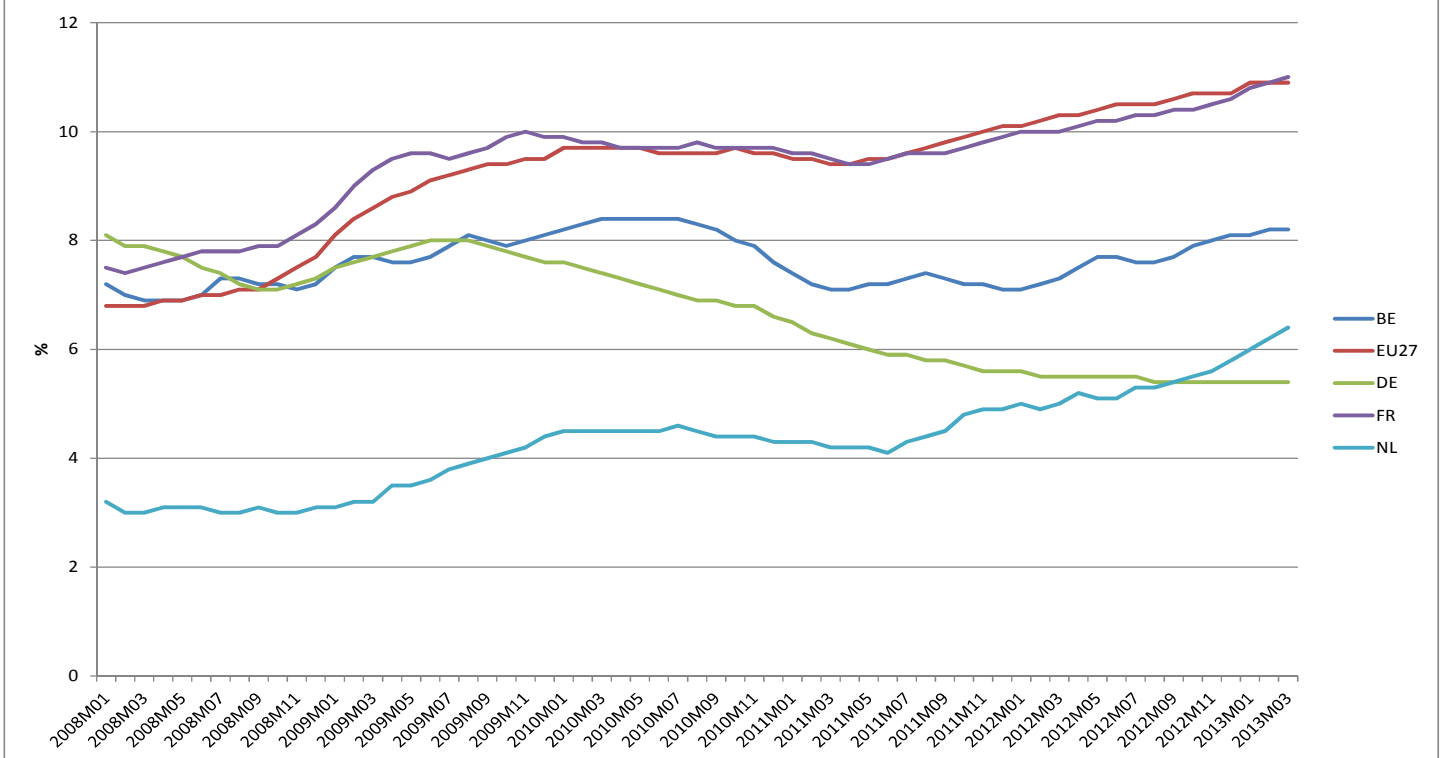
Source: Eu-SILC, ADSEI-EUROSTAT

Figure E: Gross household disposable income in real terms (2005=100), Belgium, EU27 France, Germany and The Netherlands (2012-2014 forecasts)

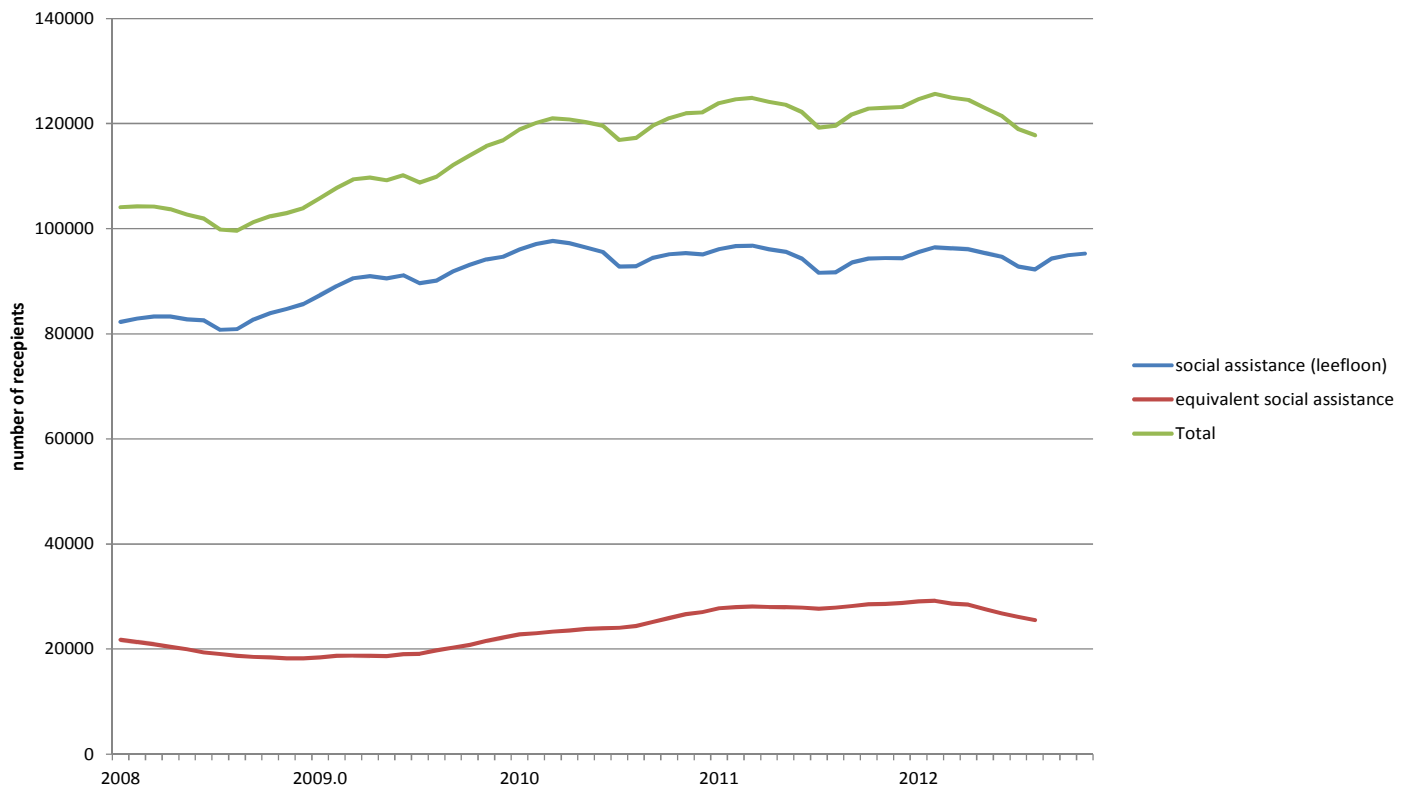
Source: AMECO database-European Commission

Figure F : Unemployment, monthly average, Belgium, EU27, Germany, France, The Netherlands %

Source: EUROSTAT

Figure G : Social assistance for non-elderly population (leefloon/equivalent leefloon), Belgium

Source: POD Maatschappelijke Integratie/SPP Intégration Sociale

Annex 2: Participants Working group social indicators NRP/NSR (meetings December 2012, February and March 2013)

Marie Castaigne (ADSEI), Jill Coene (OASES-UA), Patrick de Bucquois (Caritas), Gille Feyaerts (Observatorium Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad), Jean-Maurice Frère (Federaal Planbureau), Josephine Foubert (UGent), Geneviève Geenens (ADSEI), Veerle Geurts (Wonen-Vlaanderen, Afdeling Woonbeleid), Tim Goedemé (CSB-UA), Hans Knapen (SESO-KULeuven), Peter Lelie (FOD Sociale Zekerheid), Jo Locquet (POD Maatschappelijke Integratie), Sarah Luyten (Observatorium Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad), Christine Mainguet (IWEPS), Pascal Meeus (RIZIV), Jo Noppe (Studiedienst Vlaamse Regering), Guy Van Camp (FOD Sociale Zekerheid), Rudi Van Dam (FOD Sociale Zekerheid), Karel Van den Bosch (Federaal Planbureau/CSB-UA), Elke Vandermeerschen (BAPN), An Van Haarlem (OASES-UA), Henk Van Hootegem (Steunpunt tot bestrijding van armoede bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)